

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

Církev a Charta 77

Charta 77 a její odraz v církvích v roce 1977

PhDr. Jiřina Dolanská Ph.D.

Katedra církevních dějin
Vedoucí práce Dr. Pieter Morée
Studijní program: historická teologie
Studijní obor: evangelická teologie

Praha 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem *Církev a Charta 77* napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 30. května 2012

Jiřina Dolanská

Bibliografická citace

Církev a Charta 77 [rukopis]: Charta 77 a její odraz v církvích v roce 1977: Bakalářská práce / Jiřina Dolanská; vedoucí práce: Dr. Pieter Morée. -- Praha, 2012. -- 79 s.

Anotace

Cílem této bakalářské práce „Církev a Charta 77“ je zachycení rané doby existence Charty 77 a jejího odrazu v církvích. Po stručném seznámení s historicko-společenským kontextem je téma práce věnováno rozboru tehdejšího tisku, státního (Rudého práva) a církevního (Kostnické jiskry, Český zápas, Katolické noviny), vydaného v průběhu ledna a února 1997, rozboru zápisů Synodní rady z archivních pramenů a trezorových dokumentů Českobratrské církve evangelické z celého roku 1977, rozhovorům publikovaným i soukromě pořádaných za účelem výzkumu týkajícího se Českobratrské církve evangelické, Římskokatolické církve a Církve československé husitské.

Práce by měla ukázat, do jakého historicko-společenského kontextu Charta 77 vstupuje, jaká stanoviska zaujaly církve vůči Chartě 77, jejím autorům a spolupracovníkům, a zda existovaly nějaké rozdíly mezi tím, jak se církve projevovaly navenek – vůči státní správě a jaké postoje zaujímaly uvnitř sebe samých, a v neposlední řadě by měla představit ty křesťany, kteří se nebáli jít proti proudu a postavili se proti totalitnímu režimu.

Klíčová slova

Charta 77, církve, totalita, komunismus, represe

Summary

The aim of the bachelor thesis „Churches and Charta 77“ is to cover the early years of existence of Charter 77 and its reflection in churches. After a short introduction of the historical and social contexts, the main topic of the thesis focuses on the analysis of the press issued during January and February 1997, including both the papers controlled by the Czech government (Rudé právo) and the press issued by churches (Kostnické jiskry, Český zápas, Katolické noviny). The work also focuses on the analysis of the Synod Council records from the archive files of the Evangelical Church of Czech Brethren from the whole year 1977, on published interviews and private dialogues conducted for the purpose of a research related to the Evangelical Church of

Czech Brethren, the Czechoslovakian Hussite Church and the Roman Catholic Church.

This work should show the historical and social contexts the Charter 77 entered into and the attitudes that the churches had towards Charter 77 and its authors and collaborators. It also aims to find out if there were any differences between the public manifestation of churches – towards the public administration – and the internal manifestation within a church itself. Finally yet importantly, the work should introduce the Christians who were not afraid to go against the stream and who opposed the totalitarian regime.

Keywords

Charter 77, church, totality, communism, repression

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Dr. Pietru Moréemu za vedení a povzbuzení a všem narátorům za vstřícnost a užitečné rady při rozhovoru: Martě Kačerové, PhDr. Janu Stříbrnému, Prof. ThDr. Zdeňku Kučerovi Dr.h.c. a Mgr. Vladimíru Červenému a dalším.

Jiřina Dolanská

Obsah

Úvod.....	9
1. Charta 77.....	10
1.1. Vznik a cíle	10
2. Dohled státní správy nad církvemi	14
3. Tisk	15
3.1. Státní tisk.....	15
3.2. Církevní tisk	19
3.3. Porovnání publikovaných „stanovisek církví“ v církevním a státním tisku.....	26
4. Informace z literatury, archívů a rozhovorů	28
4.1. Římsko-katolická církev	28
4.2. Českobratrská církev evangelická	34
4.3. Církev československá husitská	50
5. Závěr	55
5.1. Diskuse	55
5.2. Závěr.....	56
Seznam literatury	58
Elektronické zdroje	60
Seznam rozhovorů.....	63
Seznam prostudovaných dokumentů	63

Úvod

Krátce po mém zvolení tématu této práce zemřel první český demokratický prezident Václav Havel, jeden ze zakladatelů Charty 77, dokumentu, který rozčeřil stojaté vody normalizačního Československa, dokumentu, který byl jakýmsi černým svědomím tehdejší vládnoucí nomenklatury, protože kritizoval politickou a státní moc za nedodržování lidských a občanských práv, k jejichž dodržování se ČSSR zavázala při podpisu Závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě v Helsinkách v březnu 1976.

Charta 77 byla neformální nezávislá československá občanská iniciativa, která však již od samého počátku svého vzniku usilovala o dialog s mocí a oslovovala nejvyšší představitele státu – prezidenta, vládu, Federální shromáždění a Generální prokuraturu s konkrétními událostmi omezujícími lidská práva.¹ Signatáři Prohlášení Charty 77 se stali lidé nejrůznějších povolání, vyznání a filozofické a politické orientace, kteří mezi sebou vedli „rozhovory“. Katoličtí a evangeličtí chartisté tvořili křesťanské křídlo.

Cílem této práce je zmapovat určitý úsek roku 1977 v reakcích tehdejšího komunistického tisku, v prohlášeních vydaných církvemi, zaznamenaných v nesamizdatovém církevním tisku, v jejich konkrétních postupech, v archivních dokumentech, v rozhovorech, již sepsaných nebo nahrávaných na medium MP3, s účastníky (členů církví římskokatolické, českobratrské evangelické, československé husitské) chartistického hnutí v tomto roce.

---

¹ <http://www.radio.cz/cz/rubrika/Kalendarium/kalendarium-2006-12-17> (cit. 5.5.2012)

1. Charta 77

1.1. Vznik a cíle

Jedním z podnětů k sepsání Charty 77 bylo zadržení členů undergroundové skupiny The Plastic People of the Universe. Václav Havel v rozhovoru s Karlem Hvižd'alou říká: „*Státní moc byla vývojem událostí kolem Plastiků překvapena a zaskočena... Proces to byl slavný... Mohlo se ještě postávat v soudních chodbách a na schodištích, ještě bylo možné vidět v poutech vedené obžalované a volat na ně, tyhle možnosti byly pak rychle odbourány – tempem odpovídajícím rychlosti, s níž rostla solidarita. Publikum shromážděné v prostorách soudu, bylo předobrazem Charty 77; atmosféra rovnosti, solidarity, družnosti, pospolitosti a obětavé ochoty vzájemně si pomáhat, vyvolávané vědomím společné věci a společného ohrožení, nebyla jen atmosférou té soudní budovy, ale i atmosférou prvních měsíců Charty.*“²

Jak zdůrazňuje Dana Němcová, lidé měli celé dva dny o čem hovořit, a to v intencích jednoho zásadního tématu. Sama to nazývá „potřebou občanské sebeobraný“.³

Během prosince 1976 byl postupně napsán text Charty, který se na návrh filozofa Ladislava Hejdánka opíral o tehdy nedávno vydané Pakty o lidských právech.⁴ Dokument Charta 77 byl pojmenován podle nápadu spisovatele Pavla Kohouta. „*Na dalších schůzkách se text redigoval, každé slovo bylo pečlivě váženo, domluvily se osoby prvních mluvčích a domluvil se způsob sbírání podpisů...*“⁵ Hybnou silou celé Charty od prvopočátku podle Karla Flosse⁶ byl Jiří Němec, který byl jak pilířem undergroundu v šedesátých a sedmdesátých letech, tak i pilířem křesťanským: „*...on mohl za to, co z Patočky vytvořili, on taky vedl Havla, on byl hlavní duch a s tím se taky potom hlásil k Havlovi, když se vrátil... (z vídeňského exilu)... ta dvojice byla nejdůležitější pro celé formování Charty – Hejdánek a Němec.*“⁷

² Havel, Václav: *Dálkový výslech – Rozhovor s Karlem Hvižd'alou*, Melantrich, Praha, 1990. s. 116

³ Bárta, Jan: *Dana Němcová – Lidé mého života*. Portál, s.r.o. 2003. s. 10

⁴ Československý prezident dr. Gustav Husák se svým podpisem připojil k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech, které pramenily ze zasedání KBSE (Konference o Bezpečnosti a Spolupráci v Evropě) v Helsinkách. Přestože byl tento akt zakotven ve Sbírce zákonů ČSSR č. 120/1976, realita se v totalitním Československu naprosto lišila od přijatých závazků.

⁵ Havel, Václav: *Dálkový výslech – Rozhovor s Karlem Hvižd'alou*, Melantrich, Praha, 1990. s. 117

⁶ člen dominikánského řádu, v padesátých letech internovaný, v šedesátých letech účast na semináři v Jirchářích s Lad. Hejdánkem, Jiřím Němcem, Jakubem S. Trojanem, J. Sokolem, V. Freieem, O. Mádrem), zakladatel nadace Prokopios

⁷ Fischerová, Sylva: *Bůh vždycky zatřese stavbou* – Rozhovor Sylvie Fischerové s Karlem

Desátého prosince se již na pevně domluvil systém sběru podpisů, aby se předešlo sporům o autenticitu signování a předčasnému úniku textu. Sběrač se svými přáteli obešel okruh svých známých a nabídl jim text Charty k přečtení. Souhlasila-li dotyčná osoba se zněním petice, napsala na připravený papír „*Souhlasím s Prohlášením Charty 77 z 1. 1. 1977*“, přidala svůj podpis a adresu. Samo Prohlášení Charty 77 signatářům však nezůstalo, každý sběrač měl k dispozici pouze jednu kopii a po přečtení si ji vzal nazpátek. Opis měli signatáři dostat poštou až po zveřejnění textu. K tomu však nedošlo z důvodu většiny nadeslaných obálek⁸, které zabavila Státní bezpečnost 6. ledna 1977 při zadržení Václava Havla, Ludvíka Vaculíka a Pavla Landovského, kteří vezli předat manifest Federálnímu shromáždění ČSSR.

Mezi vánočními svátky a Novým rokem vyjadřuje svůj souhlas s Chartou 242 prvních signatářů. Ve dnech 6.–7. ledna 1977 je text Charty otištěn v některých západních denících⁹ a také zveřejněn ve vysílání rozhlasové stanice Hlas Ameriky. Československá televize ještě týž den zařadila do svého vysílání pořad „*Nebudeme mlčet, aneb Agent rozvědky USA vypovídá*“.¹⁰

„Charta 77 je volné, neformální a otevřené společenství lidí různých přesvědčení, různé víry a různých profesí, které spojuje vůle jednotlivě i společně se zasazovat o respektování občanských a lidských práv v naší zemi i ve světě, těch práv, která člověku přiznávají oba uzákoněné mezinárodní pakty, závěrečný akt helsinské konference, četné další mezinárodní dokumenty proti válkám, násilí a sociálnímu i duchovnímu útisku a které souhrnně vyjadřuje Všeobecná deklarace lidských práv OSN.“ Pod hlavičkou Charty se sešli lidé, kteří kritizovali tehdejší československou vládu za porušování lidských práv a do této pospolitosti přinášeli své osobnostní kvality, názory a představy o tom, čím má Charta být. Proto toto společenství neustále hledalo shodu, svou identitu, vedlo dlouhé rozhovory o smyslu Charty a jejího naplnění. To byl důvod, proč se také nikdy nestalo organizací se stanovami a členy. *„Charta 77 není organizací, nemá stanovy, stálé orgány a organizačně podmíněné členství. Patří k ní každý, kdo souhlasí s její myšlenkou, účastní se její práce a podporuje ji.“* Sám Havel zdůrazňoval, že bez silného pocitu solidarity nejrozmanitějších seskupení lidí si nelze vznik Charty 77 vůbec představit, zvláště s jejich ochotou říct společně a nahlas pravdu bez ohledu na všechny sankce, které to přinese.¹¹ I přes značně diferenciovanou skupinu osob

---

Flossem, Vyšehrad 2011. s. 96–103

⁸ http://www.lidovky.cz/ln_domov.asp?c=A070108_153710_ln_domov_vvr (cit. 10.5.2012)

⁹ Le Monde, Frankfurter Allgemeine Zeitung, The Times a New York Times, viz. zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Charta_77 (cit. 10.5.2012)

¹⁰ http://www.totalita.cz/norm/norm_06.php (cit. 10.5.2012)

¹¹ http://www.vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=eseje&val=2_eseje.html&typ=HTML

lze vysledovat, že toto hnutí se postupně vyvíjelo z debat tří hlavních názorových proudů (což se odráží v postavách tří mluvčích, kteří vždy „představovali tři základní myšlenkové směry v Chartě – tedy křesťany, lidi z kultury a bývalé komunisty“¹²):

- a) sekulární křídlo, tvořené zásadovými antikomunisty, masarykovci a liberálními demokraty, např. Václav Havel, Jan Patočka a další, které bylo převážně z kultury a tvořilo základnu Charty 77;
- b) křesťanské křídlo, složené většinou ze strany katolické, např. Václav Malý, Josef Zvěřina, později Oto Mádr, a evangelické, která byla zastoupena především členy tzv. „Nové orientace“¹³ a „Libštátníků“, což byli Miloš Rejchrt, Svatopluk Karásek, Vojen Syrovátka a další
- c) křídlo reformních marxistů: Jaroslav Šabata, Milan Machovec...¹⁴

Navzdory sejití lidí s velmi odlišnými názory, mnohdy docházelo „k četným vnitřním konfliktům a skupinovým i osobním nevraživostem, zůstala Charta až do konce politicky, sociálně a hodnotově různou skupinou“, která přinesla tomuto hnutí velmi pozoruhodný a užitečný dialog, který překročil hranici Československé republiky v širokém spektru kultury i politiky po listopadu 1989.¹⁵

Avšak vzhledem k abecednímu řazení podpisů petice, kdy na začátku seznamu je evangelický starozákonní teolog a duchovní Milan Balabán a na jeho konci katolický kněz Josef Zvěřina, může vzniknout mylný dojem

---

Václav Havel: „Moc bezmocných“ - Památce Jana Patočky. Hrádeček, říjen 1978. 10.5.2012

¹² Jandourek, Jan: *Václav Malý. Cesta za pravdou. Rozhovory*. Portál, s.r.o., Praha, 1997. s. 50

¹³ Nová orientace vzniká jako neformální teologický reformní proud v Českobratrské církvi evangelické v srpnu 1958, kdy přicházejí mladí kazatelé a studenti teologie s novými formulacemi teologických a eklesiologických východisek činnosti ČCE, s aktivnějším přístupem k laické veřejnosti a rovněž velmi kritickým postojem vůči společenským poměrům v totalitním Československu. Filozoficky a teologicky se opírá o myšlenky Dietricha Bonhoeffera s jeho civilní interpretací křesťanské zvěsti, o smýšlení Emanuela Rádl a Josefa Lukla Hromádky. Mezi hlavní představitele patřil Rudolf Řičan, Jakub Trojan, Miloš Rejchrt, Jan Šimsa, Božena Komárková, Ladislav Hejránek, Milan Balabán, Alfréd Kocáb a další. V 70. letech byli mnozí představitelé Nové orientace pronásledováni a někteří i vězněni. Od konce roku 1976 pronikla činnost Nové orientace do hnutí Charty 77.

Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Nov%C3%A1_orientace (cit. 15.5.2012)

Přikryl, Ivo: *Českobratrská církev evangelická a opoziční projevy vůči normalizačnímu režimu*, MU v Brně, FSS, 2006

¹⁴ Hříbek, Pavel: *Nová orientace – hledání a zápasy hnutí otevřeného prostoru*, Diplomová práce, Praha: Evangelická teologická fakulta, 2004

¹⁵ Kopeček Michal: Charta 77 očima Západu v: <http://dejiny.nln.cz/archiv/2007/2/charta-77-ocima-zapadu> (cit. 15.5.2012)

jednoduché vzájemné propojenosti Charty a církví,¹⁶ nebo „spolčení“ křesťanů s antikomunisty. Sami zakladatelé Charty ve svém dokumentu uvádějí, že „*Charta 77 je ... společenství lidí různých přesvědčení, různé víry...*“, a to byl i jeden z důvodů, že součástí prohlášení Charty byl také text výslovně poukazující na porušování náboženské svobody.

„Svoboda náboženského vyznání, důrazně zajišťovaná článkem 18 prvního paktu je systematicky omezována mocenskou svévolí: oklešťováním činnosti duchovních, nad nimiž trvale visí hrozba odeřpení nebo ztráty státního souhlasu s výkonem jejich funkce: existenčním i jiným postihem osob, které své náboženské vyznání slovem či skutkem projeví, potlačováním výuky náboženství apod.“

Dá se tedy předpokládat, že autoři tohoto textu počítali též s podporou církví.

Hlavním cílem Charty 77 bylo vedení konstruktivního dialogu s politikou a státní mocí. Až do roku 1989 neustále upozorňovala na konkrétní případy porušování lidských práv, vedla jejich dokumentaci a také navrhovala řešení.

1.1.2. Anticharta

Ve spojitosti s Chartou 77 je zapotřebí zmínit akci, známou jako Anticharta. Dvacátého osmého ledna 1977 se sešli představitelé Československých uměleckých svazů, tedy spisovatelé, dramatičtí umělci, skladatelé, hudebníci, architekti a výtvarníci, kteří se v prostorách Národního divadla přihlásili k socialistickým hodnotám, vyjádřili tak podporu straně a odsoudili „rozvratnou činnost“¹⁷. Rudé právo hned následujícího dne otisklo zprávu o tomto jednání pod názvem „Za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu a míru“ a nucená podpisová akce se poté rozšířila do všech menších divadel. Jejich zaměstnanci byli přinuceni podepsat, že podporují politiku Komunistické strany a nesouhlasí s činností „zaprodanců“.

---

¹⁶ Cuhra, Jaroslav: *Kam nás to vedete?* v: Křesťané a počátky Charty 77 <http://dejiny.nln.cz/archiv/2007/2/kam-nas-to-vedete-> (cit. 10.5.2012)

¹⁷ http://www.totalita.cz/norm/norm_06.php (cit. 10.5.2012)

2. Dohled státní správy nad církvemi

„Strach a lež jsou nejmocnějšími spojenci všech diktatur.“
(Josef Zvěřina)

Když se Komunistická strana Československa po roce 1948 povýšila nad stát prohlášením o své vedoucí úloze, zároveň silně ovlivňována Komunistickou stranou Sovětského svazu, docházelo v dalších letech nejen k drastické přestavbě hospodářství, ale též politickým represím a zrekonstruovaným politickým soudním procesům, končícími popravami mnoha nevinných obětí. V říjnu 1949 přijalo Národní shromáždění tzv. církevní zákony, kterými církve podřídilo pod přísnou kontrolu státu, a současně se už chystalo masivní pronásledování. Byl zřízen speciální státní úřad – Státní úřad (resp. Sekretariát, SPVC) pro věci církevní. V době tzv. normalizace byly zřízeny dva Sekretariáty při národních ministerstvech kultury, nad nimiž byl federální SPVC pod úřadem vlády. Sekretariát měl k dispozici velké množství okresních a krajských církevních tajemníků, kteří neustále vyvíjeli nepřetržitý tlak na církve za pomoci policie, prokuratur, soudů a úřadů ve státní administrativě a neustále monitorovali všechny náboženské aktivity. Jejich hlavním úkolem byl především „dohled“ nad dodržováním církevních zákonů z roku 1949, díky nimž se veškeré církve a náboženské společnosti staly organizacemi podřízenými státu a byly tak závislé na libovůli státní administrativy. Z kněží, kazatelů a dalších duchovních se stali státní zaměstnanci. Aby mohl být řádně vysvěcený kněz zařazen do duchovní správy, musel k tomu dostat státní souhlas a dále složit slib věrnosti republice.¹⁸ Další složkou mocenského aparátu, která se „zajímala“ o činnost církví a některých jednotlivých duchovních, byla Státní bezpečnost. *„Mnoha farářům byl státní souhlas odňat, jakmile se státní správě znelíbili pro své postoje. V těchto situacích byly církevní orgány, ale i bohoslovecká fakulta, vystaveny otázce, zda se postižených zastanou, anebo se od nich distancují.“*¹⁹

Rok 1977 představuje průlom nejen v dějinách samotného Československa, ale i v dějinách jednotlivých církví, a to především v Římsko-katolické a Českobratrské evangelické. Atmosféra strachu, která pohlcovala jednotlivé věřící i církevní vedení, byla využívána státní správou od padesátých let k tomu, aby je ještě více provokovala a trestala. Nejenže bylo nutné povolení k duchovenské činnosti, ale dozorový aparát rozhodoval i o rozmístění duchovních, počtu studentů bohosloveckých fakult nebo obsahu církevního tisku.

---

¹⁸ Holečková, Marta Edith: *Cesty českého katol. samizdatu 80. let*, Vyšehrad 2009. s. 20

¹⁹ Čapek, Jan: *Vztah ke státu v: Českobratrská církev evangelická... průvodce čili baedeker*, ed. Macek, Ondřej, listopad 2008. s. 47

3. Tisk

3.1. Státní tisk

Rudé právo vyšlo poprvé 21. září 1920 pod názvem Večerník, zatímco 18. května 1921 vychází již jako list Komunistické strany Československa. Ve dvacátých letech 20. století propaguje především marxistické ideje a dogmata o vedoucí úloze strany. Idealizuje Sovětský svaz a jeho úspěchy.²⁰ Po převzetí kontroly nad veškerými sdělovacími prostředky Komunistickou stranou Československa po roce 1948 je ukončena činnost mnoha periodik, zvláště apolitických, jiné tiskoviny jsou sloučeny s prokomunistickými a jejich činnost musí vycházet z vedoucí úlohy strany,²¹ což se koneckonců potvrdilo i v padesátých letech, kdy se Rudé právo aktivně účastnilo politických procesů „v zájmu lidu“.²² Pražské jaro přináší uvolnění atmosféry s apelem na plné nezávislosti sdělovacích prostředků. Přestože Novela tiskového zákona č. 84/1968 Sb. ruší cenzuru a masmedia se snaží objektivně a nezaujatě informovat²³, štěpí se redakce Rudého práva na dva tábory, kdy jeden chce jít tou novou cestou, zatímco druhý obnovovat staré pořádky. Po srpnu 1968 přichází opět cenzura s propracovaným systémem potrestání v případě, že se periodikum odchýlí od stranického zadání. Poprvé přestává nést zodpovědnost jen cenzor a vydavatel, ale nese ji především autor článku.

3.1.1. Grafika a formální podoba Rudého práva

V průběhu ledna a února 1977 je grafika Rudého práva poměrně stejná jako roky předešlé. První strana obsahuje texty s vnitropolitickou tematikou a úvodník. Druhá strana obsahuje většinou dokončení článků z první strany, stručné zprávy z domova a komentář. Třetí je zaměřena na kulturu a úspěchy v „socialistickém soužití“ a čtvrtá se věnuje vědě a technice, čtenářským dopisům a poradně. Pátá strana nabízí statě a vysvětlení k aktuální situaci u nás i ve světě, přičemž šestá a sedmá strana obsahují převážně komentáře od zahraničních zpravodajů a inzerci. Sportu se pravidelně věnuje osmá strana.

---

²⁰ Symůnková, Hermenegilda: *Rudé právo a opozice*. v: Manipulátoři. Praha, Karolinum, 2002. s. 88

²¹ Rohlíková, Slavěna: *Strana, stát a masmédia*. v: Manipulátoři. Praha, Karolinum, 2002. s. 54

²² Symůnková, Hermenegilda: *Rudé právo a opozice*. v: Manipulátoři. Praha, Karolinum, 2002. s. 88

²⁶ Rohlíková, Slavěna: *Strana, stát a masmédia*. v: Manipulátoři. Praha, Karolinum, 2002. s. 56

3.1.2. Články v RP v období leden – únor 1977

To, že se v ČSSR začátkem roku 1977 nic zvláštního neděje a vše běží tak, jak má (v normalizačním duchu), podtrhává novoroční projev prezidenta republiky Gustáva Husáka, který kromě kladného hodnocení československé společnosti a jejich produktů kritizuje „bezvýchodnost“ západního hospodářství a politiky: „...*minulý rok byl pro náš lid dalším úspěšným rokem, že splnění plánovaných náročných úkolů našeho národního hospodářství umožnilo uspokojovat rostoucí hmotné a duchovní potřeby všech vrstev našeho lidu, udržovat a rozvíjet jeho vysokou životní úroveň, upevňovat jeho sociální jistoty...*“

Dne 7. ledna 1977 je na druhé straně listu Rudé právo publikován článek s názvem „*Čí je to zájem*“, ve kterém se objevuje informace, že západní země si vybírají svědky v těch socialistických státech, aby ukázaly, že i v socialismu se nedodrží lidská práva. „*Aby odvedli pozornost těch, na něž doléhá hospodářská krize, od toho, co je tíží, stupňují buržoazní propagandistické centrály své útoky proti socialistickým zemím, které nejdůsledněji zabezpečily všechna lidská práva. Ti, kteří nejsou s to zaručit svým občanům nejzákladnější lidská práva – právo na práci a vzdělání, křičí do světa, že prý lidská práva jsou pošlapána v socialistických zemích a za svědky si berou některé jedince v té či oné socialistické zemi. U nás si vybírají ty, kteří setrvali na protistranických pozicích, nemohou se smířit s tím, že u nás to nejde z kopce, jimž je úspěšný rozvoj našeho hospodářství trnem v oku a kteří – právě tak jako před Únorem česká a slovenská reakce – operují heslem: čím hůř tím líp.*“²⁴ Text pokračuje výčtem, jak si režim vždy s takovým podvatným živlem poradil, a podsouvá překroucená fakta ze zahraniční politiky. Informace jsou zde poměrně mlhavé a neúplné, avšak při předložení čtenářům dvou konkrétních jmen osob, které škodí republice, a to Havla a Vaculíka, se vnucuje podezření, že se „něco“ děje.

V témže denním tisku ze 7. ledna se dozvídáme, že představitelé československých členských církví Křesťanské mírové konference²⁵ den před

²⁴ Rudé právo, ročník 57, č. 5, z 7.1.1977 s. 2

²⁵ Křesťanská mírová konference (KMK) byla založena v roce 1958 v Praze na setkání církevních činitelů z Bulharska, Českoslovenka, Maďarska, Německa, Polska, Rumunska a Ruska. Iniciátorem byl vynikající systematický teolog na evangelické bohoslovecké fakulty Josef Lukl Hromádka (1889 - 1969), který kolem sebe koncentroval „mírové“ křesťanské myslitele, již by mohli vytvořit jakousi variantu „studené války“ v mezinárodní politice. Organizace měla statut mezinárodního sdružení křesťanských církví usilujících o světový mír, přátelský dialog a spolupráci mezi národy a lidmi různých přesvědčení. KMK tak svým způsobem otevírala českým evangelíkům dveře do světa (zahraničí), vedla důležité rozhovory s německými církvemi a obnovila s nimi důležité ekumenické styky, avšak zároveň se stala prostředkem, který využíval komunistický režim pro své politické propagandistické cíle. Českobratrská církev evangelická začala koncem šedesátých let kritizovat jednostrannost KMK a její podléhání tlaku ve prospěch zájmu socialistických zemí. XVI. Synod ČCE v únoru 1969

tím ujistili „státní představitele o ochotě k další spolupráci při uskutečňování mírových návrhů zemí socialistického společenství, při nastolování důvěry mezi národy a při materiálním a duchovním rozvoji naší vlasti“.²⁶

Dne 12. ledna 1977 byla již veřejně zahájena otevřená odmítavá kampaň vůči Chartě v podobě štvavého textu v Rudém právu o ztroskotancích a samozvancích²⁷, která se svým stylem a rozsahem zcela vyrovnala kampaním probíhajícím v padesátých letech.²⁸ Poté následovala řada článků, více či méně útočných, avšak zároveň vždy zdůrazňujících (mnohdy vynucujících) vyjádření ve smyslu podepisování různých antichart od významných i bezvýznamných jednotlivců, organizací či institucí.

Při podrobném zkoumání tisku je na první pohled vidět markantní absence jakékoli snahy o dialog či uznání opačného názoru, články okatě vyjadřují podporu režimu a státního vedení, obsahují generalizující pojmy bez jakéhokoli následného vysvětlení. K podpoře režimu jsou zneužívány výpovědi různých osob, včetně umělců a sportovců. Zároveň nikde není zveřejněn text Charty, což koneckonců nebylo u žádného mediálního prostředku. Tehdejší ministr vnitra Jaromír Obzina utajování textu Charty 77 později zdůvodnil: „*sestavily ji nejlepší mozky 'opozice', je proto napsána tak rafinovaně, že kdybychom dovolili zveřejnit ji, 90 procent našich lidí by nepochopilo, v čem je její nebezpečí...*“²⁹

Články mající vztah k církvím (ČCE, římskokatoličtí ordináři, Česká katolická charita) byly otištěny ve dnech 15., 18. a 22. ledna, a 23. února 1977 byly zveřejněny dva, přičemž první tři statě obsahují zmínky o stanoviskách církví ve velmi dlouhém textu někde v poslední čtvrtině. Únorové statě jsou samostatné a jednu z nich napsal tehdejší ředitel Sekretariátu pro věci církevní Úřadu předsednictva vlády ČSSR Karel Hruza, který k tématu náboženské svobody píše: „...*Naše socialistická společnost se v této oblasti řídí leninskými*

---

dokonce zvažoval vystoupení z této organizace, k čemuž přispěly i odlišné reakce na okupaci Československa v roce 1968 na poli mezinárodního křesťanského fóra.

viz zdroje: Rejchrtová, Noemi: *Amadeo Molnár historik a teolog „reformace“* v: Macek, Petr (ed.), *Ročenka Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy 1996–99*, ETF UK, Praha 1999, s. 43–53

ed. Macek, Ondřej: *Českobratrská církev evangelická...* Baedeker, listopad 2008

http://www.evangelnet.cz/cce_pruvodce:ekumenicke_a_zahranicni_vztahy (cit. 13.5.2012)

<http://www.cdk.cz/cd/clanky/81/zalozeni-krestanske-mirove-konference-v-kontextu-zahranicni-politiky-ksc/> (cit. 13.5.2012)

http://www.cojeco.cz/index.php?id_desc=49763&s_lang=2&detail=1&title=K%F8es%9Dansk%E1%20m%EDrov%E1%20konference (cit. 13.5.2012)

²⁶ Rudé právo, ročník 57, č. 5, z 7.1.1977 s. 2

²⁷ Rudé právo, ročník 57, č. 9, z 12.1.1977 s. 2

²⁸ Symůnková, Hermenegilda: *Rudé právo a opozice*. v: Manipulátoři. Praha, Karolinum, 2002. s. 92

²⁹ <http://www.radio.cz/cz/rubrika/Kalendarium/kalendarium-2006-12-17> (cit. 13.5.2012)

principy, které našly své právní zakotvení v základním dokumentu naší společnosti, v Ústavě Československé socialistické republiky (ze dne 11. 7. 1960), kde v článku 32 se říká:

1. Svoboda náboženství je zaručena. Každý může vyznávat jakoukoli náboženskou víru nebo být bez vyznání i provádět náboženské úkony, pokud to není v rozporu se zákonem.

2. Náboženská víra nebo přesvědčení nemůže být důvodem, aby někdo odpíral plnit občanskou povinnost, která je mu uložena zákonem.

To znamená, že v Ústavě ČSSR je zaručeno každému občanovi naší společnosti nejen vyznávat libovolnou víru a provádět náboženské úkony, pokud to není v rozporu se zákonem, ale i právo vést protináboženskou propagandu. V ČSSR není nikdo nucen být věřícím nebo ateistou, vykonávat náboženské obřady nebo je nevykonávat. To všechno je záležitost svědomí každého občana, které náš stát plně respektuje...³⁰

Proti tomu stojí článek Doc. JUDr. Karla Vítka, CSc., tehdejšího proděkana filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, který byl publikován jen pár dnů před Hružovým vyjádřením: „...Na základě zkušeností získaných v uplynulých dvou letech formou besed o náboženství jsme vytvořili pevný systém ateistické výchovy, jímž prochází každý student naší fakulty...“³¹

Karel Hruža však svou velmi dlouhou stať uzavírá v duchu olomouckého pedagoga: „...Tento zápas (ateizace společnosti) povedeme trpělivě a budeme vytvářet všechny podmínky, aby se v průběhu budování socialismu ateismus upevnil ve vědomí každého československého občana...“ a sám si tak na jedné straně (rozuměj novin) protiřečí.

3.1.3. Přehled článků v Rudém právu

Ve vybraných měsících, lednu a únoru 1977, bylo celkem publikováno 169 článků, které se týkaly Charty 77 a nezahrnovaly statě vztahující se k Prohlášení umělců (těch bylo celkem 46). Textů, které se vztahovaly k církvím a Chartě 77, bylo celkem 5.

Články publikované na první a druhé straně byly v počtu 83, na stránce kulturní (třetí) bylo uveřejněno 9 textů, 4 statě se vyskytovaly na straně věnované vědě a technice, do rámce aktuální situace doma i ve světě bylo zahrnuto 21 textů a na zahraniční stránce jich bylo publikováno 39 a do sportovní rubriky bylo nenápadně včleněno 10 statí. Tři se nalézaly v sobotní příloze z 29. ledna, přičemž se jednalo pouze o dopisy čtenářů ze zahraničí, kteří vyjadřovali údajnou podporu českému socialistickému zřízení.³²

³⁰ Rudé právo, ročník 57, č. 45, z 23. ledna 1977, s. 3

³¹ Rudé právo, ročník 57, č. 14, z 18. ledna 1977, s. 3

³² Rudé právo, ročník 57, č. 24, z 29. ledna 1977, Sobotní příloha s. 7

Mezi zpravodajskými a publicistickými články v tehdejším Rudém právu nevede ostrá hranice, čímž se poměrně snadno vytrácí objektivita, která s čistou informativností tvoří dnes jedno ze základních kritérií zpravodajského článku.³³ V roce 1977 oba žánry nebyly běžně od sebe odlišovány a byly řazeny do kategorie zvané publicistika, která navíc v sobě zahrnovala agitační a výchovnou funkci s úkolem formovat názor čtenáře.³⁴

3.2. Církevní tisk

Normalizace pravděpodobně způsobila výrazně větší spoušť na duchovním i morálním vývoji společnosti než kruté komunistické represe v padesátých letech. Sedmdesáté roky představovaly stále větší zásahy státní správy do církevního života.³⁵ Komunisté soustřeďovali už poměrně omezenou vydavatelskou činnost křesťanských církví do tzv. Ústředního církevního nakladatelství,³⁶ které bylo zařízením Ministerstva kultury ČSR a mohlo vydávat jen státem povolenou náboženskou literaturu, a které vydávalo i několik církevních novin a časopisů (Katolické noviny Český bratr, Český zápas, Jednota bratrská, Kostnické jiskry, Teologická revue, Věstník židovských náboženských obcí apod.).³⁷

Z praktického hlediska si však každá církev jednotlivé tituly, pokud vůbec směla nějaké vydat, připravovala sama. Ústřední církevní nakladatelství, které podléhalo státní „církevní“ správě, na tuto činnost politicky i ekonomicky dohlíželo.³⁸

3.2.1. Kostnické jiskry Českobratrské církve evangelické

Ekumenický týdeník Kostnické jiskry (ještě dnes má tento název v podtitulu) vznikl jako nástroj sjednocovacích snah české luterské a kalvínské církve před první světovou válkou. Východiskem sbližování obou církví byla od roku 1903 Kostnická jednota, která začala v roce 1914 vydávat list Kostnické jiskry.³⁹

---

³³ Renata Janíková, ředitelka zpravodajství, RTA Zlín – osobní rozhovor 20. 12. 2012

³⁴ Mistrík, Jozef: *Štylistika*. Bratislava, Slovenské pedagogické naklad., 1989. s. 57–58

³⁵ Paulas, Jan: *Katolické noviny 1949-1989*, Katolický týdeník s.r.o., 2009 s. 160

³⁶ které vzniklo v lednu 1953 sloučením několika církevních nakladatelství (Blahoslav, Česká katolická charita, Kalich)

<http://www.ptejteseknihovny.cz/uloziste/aba001/2007-2009/cirkevni-nakladatelstvi>

(cit. 13.5.2012)

³⁸ <http://www.katyd.cz/index.php?cmd=page&type=11&article=5673> (cit. 13.5.2012)

³⁹ http://www.evangnet.cz/cce_pruvodce:knihy_a_casopisy (cit. 13.5.2012)

<http://lidemesta.cz/index.php?id=106> (cit. 13.5.2012)

3.2.1.1. Grafika a formální podoba Kostnických jisker

List je svou velikostí podobný středoevropskému novinovému formátu (pět sloupců). První strana je převážně věnována křesťanským a biblickým tématům, přičemž tam, kde dochází k propojení politických a církevních událostí, je provedeno zdůraznění tučným písmem celého textu.⁴⁰ Na druhé stránce bývají často dokončeny statě ze strany jedna, pod čarou je fejeton/příběh či nějaký komentář. Objevují se zde různé zajímavosti, např. Písmo a medicína.

Třetí zahrnuje rubriku „Rozhledy“, která je zaměřena historicko-kulturně v křesťanském duchu⁴¹, přináší úvahy, ale také politická vyjádření (Stanovisko církvi), mezinárodní církevní aktivity v politickém kontextu (KMK), někdy obsahuje dokončení článků ze strany jedna. Čtvrtá strana obsahuje pravidelnou rubriku „Z církvi“, týkající se činnosti českých i zahraničních církví.

Titulky v celém listu jsou tištěné různou sazbou, co se týče velikosti, tučnosti, proloženosti, kurzívy, či použití pouhých majuskulí. Statě tučně zdůrazněné mají vždy politický kontext. Občas jsou na stránkách publikovány tučnou a zvětšenou minuskulí citáty, mající vztah ke křesťanskému životu. Na jeden týdeník připadnou maximálně dvě ilustrační fotografie.

3.2.1.2. Články v Kostnických jiskrách v období leden – únor 1977

Na rozdíl od Českého zápasu a Katolických novin vycházejí v Kostnických jiskrách pouze dva články týkající se dokumentu „Charty 77“. Dvacátého šestého ledna roku 1977 je publikováno vyjádření k Chartě 77 na straně 3 pod názvem Stanovisko církvi, ve kterých redakční rada vyjadřuje svou povinnost sdělit stanovisko, které přijala synodní rada Českobratrské církve evangelické jakožto svou odpověď na článek v Rudém právu ohledně Charty 77. „*Synodní rada ve své schůzi dne 13. ledna konstatovala, že nezná obsah tohoto prohlášení. Nikdo z jejích členů, ani z ostatních funkcionářů nebyl o podpis žádán a nikdo prohlášení nepodepsal... Vedeme stále své členy k dodržování našich zákonů...*“

Vyjádřené stanovisko bylo předáno panu ministroví kultury ČSR dr. Mil. Klusákovi, CSc., i Sekretariátu pro věci církevní ministerstva kultury ČSR a rovněž zasláno všem sborům Českobratrské církve evangelické.

Článek zdůrazňuje, že obdobné stanovisko k „Chartě 77“ zaujali i představitelé římskokatolické církve a dalších církví.⁴² Také oni v něm znovu prohlašují, že stojí na pozicích „našeho“ socialistického státu.⁴³

³⁶Např. Přátelská setkání z 1/77, Přijetí představitelů členských církví KMK z 3/77, Světová náboženství pro mír z 4/77, Komuniké ze zasedání Mezinár. sekretariátu KMK z 4/77, Světové fórum mírových sil v Moskvě skončilo z 5/77 atd.

⁴¹ např. o Janu Žižkovi z 4/77

⁴² <http://www.katyd.cz/index.php?cmd=page&type=11&article=5673> (cit. 13.5.2012)

V čísle 6/77 jsou zveřejněna stanoviska ostatních církví v Československu, a to Rady církve bratrské, Úzké rady jednoty bratrské, které prohlašují, že žádný z jejích členů nebyl spoluautorem akce tzv. Charty 77 a že „...zcela v duchu svých dřívějších prohlášení považuje Úzká rada socialistické zřízení naší vlasti za trvalé a odmítá všechny počiny, směřující k vyvolání neklidu a nedůvěry v našem lidu, jehož jsme částí.“

Patriarcha Církve československé husitské, dr. Miroslav Novák, v prohlášení dále píše, že se právě vrátil ze Světového fóra mírových sil v Moskvě s důvěrou v další uvolnění mezinárodního napětí a nadějí, že se podaří spojeným úsilím lidí celého světa odvrátit nebezpečí války. „Členové církve znají své místo v socialistické společnosti, odsuzují „Chartu 77“ a nestojí o to, aby někdo jako samozvanec zneužíval náboženství pro své nekalé cíle.“

Představitelé Církve adventistů s. d. v ČSR prohlašují, že nikdo z vedoucích církve ani kazatelů Chartu 77 nepodepsal, ani se nepodílel na její přípravě. Zdůrazňují svůj nesouhlas s jejími signatáři, protože jejich cíle a metody považují jako věřící za nepřijatelné.

Obdobné stanovisko vyjádřila Rada židovských náboženských obcí v ČSR, Náboženská obec čs. unitářů, Pravoslavná církev, Bratrská jednota baptistů, Evangelická církev metodistická, Slezská evangelická církev a.v., Církev starokatolická a Křesťanské sbory.

3.2.2. Český zápas Církve československé husitské

V tomto období vycházel Český zápas ve formě týdeníku. První ročník časopisu pochází z roku 1918 a nesl název Právo národa. Pod názvem Český zápas byl vydáván od března 1920, tedy krátce po vzniku CČSH 8. ledna 1920.⁴⁴ Název tomuto listu dal dr. Karel Farský, který chtěl zdůraznit charakteristiku dějinného boje českého národa s papežskou kurií, a to jak v době husitské, tak i v tehdejších současném budování nového církevního společenství.⁴⁵

3.2.2.1. Grafika a formální podoba Českého zápasu

První strana je věnována aktuálním záležitostem, ať už církevním nebo politickým⁴⁶ a homiletickým textům, včetně různých zamyšlení. Politicky

---

⁴³ Kostnické jiskry – evangelický týdeník, ročník 62, č. 4/77, s. 3

⁴⁴ Frýdl, D.: *Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky, Snaha o reformu katolicismu v Čechách a na Moravě*. Pontes Pragenses, sv. 14. Brno: L. Marek, 2001

⁴⁵ Český zápas, ročník 57, č. 21 – z 22. 5. 1977. s. 2

⁴⁶ např. výročí prvního patriarchy CČSH Karla Farského nebo vyjádření stanoviska k Chartě 77

zaměřená témata jsou vždy zvýrazněna tučně. Druhá strana obsahuje dvě pravidelné rubriky, „Šlápěje“, pojednávající o důležitých bodech v životě dr. Farského, a „Cestou za bratřími“, věnujícím se detailně náboženským obcím v různých městech. Zbývající dva sloupce (z pěti) slouží k dokončení článků ze strany jedna a obsahují převážně komentáře a úvahy. Třetí strana se pravidelně věnuje historickým místům v rubrice zvané „Po stopách husitů“, poté je zde obměňováno slovo na každý den formou citace biblického verše a komentáře v „Týdnu s Pánem“, občas zde bývají dokončeny články z první strany, a objevují se zde různá oznámení ve smyslu vzpomínání úmrtí či oslav, vesměs členů církve. Čtvrtá strana se věnuje životu církve, ústředí a církevním činnostem v pravidelném sloupci „Z náboženských obcí“, dále obsahuje různá oznámení, a inzerci, pod čarou informace o redakci. Na třetí a čtvrté straně ve spodní třetině je umístěna povídka na pokračování, která se dá vystříhnout.

Titulky jsou tištěné různou sazbou, co do velikosti písma, tučnosti, proloženosti, kurzívy, či použití pouhých majuskulí, někdy je pro zdůraznění aplikována modrá barva. Články s politickým kontextem jsou tištěny tučně. Nezřídka jsou pro zdůraznění různých textů použity rámečky. Fotografii a obrázku je použito minimálně, zřejmě z důvodu dobového snížení kvality tisku.

3.2.2.2. Články v Českém zápase v období leden – únor 1977

Týdeník Český zápas obsahuje v uvedeném období čtyři články, které se týkají Charty 77. První článek pod názvem „Odmítáme“ (psaný tučně) odsuzuje autory Charty 77, kteří „*chtějí jednotu lidu narušit a vyvolat u nás neklid a chaos a znemožnit budování socialismu. Budování socialismu a zápas o stále vyšší úroveň našich pracujících není žádný jednoduchý proces, který by se obešel bez problémů... Tyto uměle vyvolané překážky jsou o to nebezpečnější, že jejich původci skrývají svůj pravý smysl a cíl.... Činnost církve, která pomáhá upevnění míru a tvůrčímu rozvíjení duchovních sil a hodnot pro budování socialismu, nalézá u nás plné pochopení a podporu. Příslušníci církve československé husitské se plně podílejí na výstavbě nového společenského řádu... Proto odmítám chartu 77 i jiné pokusy o narušení klidu a pokojného budování naší vlasti.*“ Podepsán je Dr. Josef Kupka, pražský biskup a předseda ústředního mírového výboru ČČSH.

Druhý článek pod stejným názvem, ale psaný kurzívou, poukazuje na to, že opravdu „*všichni*“ vyjádřili „*své tvrdé a jednoznačné odmítavé Ne!*“ k chartě. „*Moudré vedení strany zasáhlo ve spolupráci a jednotě s veškerým naším lidem včas, aby zabránilo rozvratu. Podzimní volby loňského roku byly přesvědčivým vyjádřením jednoty našeho lidu s programem, který je zárukou*

*šťastné a bohaté budoucnosti našeho státu. Všichni odmítáme. I věřící, i lidé mimo církev, společně. Odmítáme. (Redakční kruh ČZ)*⁴⁷

Stat' „Stanoviska církví k pokusům o neklid“ reprodukuje stanoviska bohosloveckých fakult s tím, že všechny (Husova, Komenského, Cyrilometodějská) vyjádřily s Chartou svůj nesouhlas. V prohlášení, vydaném a podepsaném biskupem Josefem Pochopem, je mimo jiné napsáno: „*Posláním duchovních CČSH je, aby v souladu se sněmovními usneseními vedli věřící k poctivému a úspěšnému plnění úkolů šesté pětiletky u vědomí, že etika Božího království je etikou beztrždní společnosti...*“⁴⁸

Článek „Pro šťastnou budoucnost v míru“ se opakovaně vrací k vyjádřením církví v ČSSR, které podtrhují, že šťastnou budoucnost ve společnosti lze vybudovat jen odmítnutím takových dokumentů jako je Charta 77.⁴⁹

Od dubna 1977 výrazně ubývá zpráv politicky vyhraněných ohledně Charty 77 a přibývají články týkající se světového míru, práv žen a tématu humanity.

3.2.3. Katolické noviny

Na rozdíl od jiných katolických periodik byly Katolické noviny založeny v roce 1949 samotnými komunisty, aby odrazovaly čtenáře od víry, která se jim měla jevit jako přeživší a zkosnatělá záležitost. Poprvé spatřily světlo světa 19. června 1949, kdy byl po vyprovokovaných incidentech ve svatovítské katedrále internován tehdejší pražský arcibiskup Josef Beran⁵⁰ a kdy bylo zakázáno čtení pastýřského listu československého episkopátu, který negativně posuzoval postup státní moci proti Římsko-katolické církvi.⁵¹ První číslo bylo připraveno v redakci deníku Lidová demokracie, kterou ji svou úpravou také připomínalo.

Kardinál Tomášek měl ke Katolickým novinám poměrně blahosklonný vztah z důvodu jejich snadnější transformace v solidní církevní tisk v případě eventuálních společenských změn směrem k demokracii. Katolické noviny tak byly zachovány a v roce 1990 byly přejmenovány na Katolický týdeník.⁵²

⁴⁷ Český zápas, ročník 57, č. 4, z 23. ledna 1977. s. 1

⁴⁸ Český zápas, ročník 57, č. 6, z 8. února 1977. s. 1 a 3

⁴⁹ Český zápas, ročník 57, č. 7, z 13. února 1977. s. 1

⁵⁰ který byl v lednu 1965 jmenován kardinálem – v: Hartmann, Jan, Svoboda, Bohumil a Vaško, Václav: *Kardinál Tomášek. Svědectví o dobrém katechetovi, bojácném biskupovi a statečném kardinálovi*. Zvon. České katolické nakladatelství. Praha, 1994. s. 27

⁵¹ Paulas, Jan: *Katolické noviny 1949-1989*, Katolický týdeník s.r.o., 2009. s. 9

⁵² Paulas, Jan: *Katolické noviny 1949-1989*, Katolický týdeník s.r.o., 2009. s. 5

3.2.3.1. Grafika a formální podoba Katolických novin

Týdeník Katolické noviny se svou grafikou podobá tehdejšímu středoevropskému novinovému formátu, což je asi o jeden sloupec sazby menší než dnes. Na první straně je přetištěno čtení z pastýřského listu biskupa, dále informace z politických událostí a někdy sloupek v podobě komentáře, občas se objevují i psychologické rady a rozборы mezilidských vztahů v křesťanském rámci, ve kterých se však dá vysledovat zřejmá manipulace. Na druhé stránce bývají často dokončeny statě ze strany jedna, vpravo je situován sloupek „Ze světa“, který obsahuje krátké zprávy, často shrnutí hlavních papežových činností. Třetí strana je zaměřena na aktivity církve a věřících v církevním roce, na výklad nedělních liturgických textů s ohledem na zájmy totalitního režimu. Čtvrtá strana je pak hlavním přehledem politických událostí v podobě větších i menších článků. Strana pátá bývá věnována obsáhlému zpravodajství z katolického a křesťanského světa v různých zemích a mírovému hnutí. Občas ji zpestřují lékařské nebo jiné rady. Šestá strana zahrnuje zprávy z politického dění v Československu a je vždy pod silnou čarou ukončena základními informacemi o KN, jako je vydavatelství, vedoucí redaktor⁵³, adresa redakce, tiskárny atd.

Titulky jsou tištěné různou sazbou, co se týče velikosti, tučnosti, proloženosti, kurzívy, či použití pouhých majuskulí, kdy je ještě pro další zdůraznění aplikována i modrá nebo zelená barva.

3.2.3.2. Články v Katolických novinách v období leden – únor 1977

V Katolických novinách se vyskytuje nejvíce článků (celkem 13) k Chartě z vybraného církevního tisku.

Jako první reakce je opublikování Prohlášení ordinářů ČSR, které poukazuje na „*zneklidnění tím, co denní tisk přinesl o tzv. Chartě 77. Vynořují se také různé otázky a dohady, jakou úlohu zde hraje naše církev... Nikdo jiný není tedy z řad kněží nebo věřících oprávněn vyjadřovat stanovisko církve v naší vlasti. To je jediná reálná, perspektivní cesta, kterou lze po oboustranné dohodě se státní správou řešit ony otázky života církve u nás, které jsou dosud otevřeny....*“

Ve stejném výtisku se negativně vyjadřuje redakční rada Katolických novin „*Jménem věřících*“ nad samozvanci, kteří se snaží rozvrátit socialistickou vlast. „*...Prohlašujeme, že se zdaleka nechceme znovu dostat do krizových let, a proto se distancujeme od těch, kteří hrubým způsobem hanobí naše zřízení a výsledky poctivé práce našich pracujících....*“⁵⁴

Také pracovníci České katolické Charity „*S veškerou rozhodností odsuzují hanebný čin hrstky ztroskotanců... Plně se ztotožňujeme se slovy, jimiž je*

⁵³ v lednu 1977 ThLic František Hochmann

⁵⁴ Katolické noviny, ročník XXIX, č. 4, z 23. ledna 1977. s. 1

*článek Ztroskotanci a samozvanci v Rudém právu ukončen! I dnes platí gottwaldovské: Republiku si rozvracet nedáme! Náš lid jde svou cestou. Cestou společenského pokroku, cestou socialismu. Cestou pevného přátelství se Sovětským svazem a ostatními socialistickými zeměmi jako pevný článek socialistického společenství. Spolupracujeme a budeme spolupracovat se všemi pokrokovými a mírumilovnými silami světa. Je to dobrá, poctivá práce, která nás spolehlivě dovede k vytčeným cílům socialistické výstavby. Každý, kdo poctivě pracuje a snaží se přispívat ke společnému blahu, nachází v ní svou životní jistotu. Žádný lživý pamflet nemůže popřít dějinnou pravdu.*⁵⁵

V Katolických novinách z 30. ledna 1977 je otištěn článek „Představitelé církvi proti tzv. chartě 77“, který konstatuje, že ministr kultury SSR M. Válek přijal 17. ledna představitele katolických a nekatolických církví, náboženských společností, Sdružení katolických duchovních Pacem in terris a bohosloveckých fakult na Slovensku. Jednání bylo podobné tomu v České republice – byly společně „odsouzeny pomluvy a hanobení ČSSR v pamfletu charta 77“.⁵⁶ Jiné články neustále opakovaně popisují „nekalou“ činnost lidí, „kteří se zpronevěřují dějinnému záměru.“⁵⁷

V únorových listech Katolických novin je publikováno vyjádření ostatních církví k Chartě kromě Českobratrské církve evangelické, zástupců bohoslovců, pedagogických pracovníků i provozních zaměstnanců CM bohoslovecké fakulty v Litoměřicích. Katolické noviny svým textem vyjadřují podporu osobnostem, které podepsaly tzv. Antichartu.⁵⁸ Ke konci února vychází prohlášení předsednictva federálního výboru Sdružení katolických duchovních Pacem in Terris ČSSR, které na svém zasedání dne 10. února 1977 v Praze zaujalo odmítavé stanovisko k Chartě 77 a naopak „opěvovalo“ dobrou spolupráci se státním zřízením na základě jednání a oboustranných dohod: „...S uspokojením a radostí jsme se dověděli o tom, že biskupové a ordináři České a Slovenské socialistické republiky již zaujali své stanovisko k tomuto jednání nikým nepověřených jednotlivců. Plně vítáme jejich stanovisko... Jsme přesvědčeni, že postoj osnovatelů charty 77 nijak nepomáhá řešit ještě existující problémy, které s sebou nese bouřlivý rozvoj našeho hospodářského, sociálního, kulturního a společenského života a socialistické demokracie. Tato daleko převyšuje pseudodemokracii a tzv. svobodu v nesocialistických zemích za hranicemi naší vlasti.

Osnovatelé charty 77 se ve svém dokumentu dotýkají i otázky náboženské svobody v našem státě. Chceme zdůraznit že, díky kladnému postoji drtivé většiny duchovních k našemu státnímu zřízení, i přes neuvážené kroky jistých náboženských kruhů, které v období r. 1968 chtěly zneužít náboženského citění

⁵⁵ Katolické noviny, ročník XXIX, č. 4, z 23. ledna 1977. s. 4

⁵⁶ Katolické noviny, ročník XXIX, č. 5, z 30. ledna 1977. s. 4

⁵⁷ Katolické noviny, ročník XXIX, č. 6, z 6. února 1977. s. 1.2.4

⁵⁸ Katolické noviny, ročník XXIX, č. 7, z 13. února 1977. s. 6

lidu k politickým cílům nepřejícím našemu státnímu zřízení, jsme zaznamenali celou řadu pozitivních výsledků, které vedou k uspořádání dobrých vztahů církve a státu.

Prostředky, ke kterým sahá charta 77, tento příznivý vývoj jen narušují. Nám však záleží na rozumném a zdravém řešení všech problémů, na základě přístupu jednáním a oboustranných dohod. Denně se přesvědčujeme o dobré vůli řešit tyto problémy při respektování skutečné demokracie.“⁵⁹

3.2.4. Porovnání Stanovisek církví a dalších vyjádření v církevním tisku

I přes konstatování, že vedení církví Chartu 77 nepodepsalo, existuje mezi texty několik rozdílů. Evangelický je výrazně strohý a nepůsobí příliš antichartovně. Ostatní církve ve svém vyjádření odsuzovaly „nekalé cíle“ samozvanců, připojovaly se k budování socialistické společnosti a jejich postoj se již těžko dá nazvat apolitickým, nicméně jistá distance tu je. Jednoznačně odmítavý postoj zaujala Církev československá husitská. Římsko-katolická církev se jevila rozpolceně, viz prohlášení např. pracovníků Charity oproti prohlášení ordinářů, kde Tomášek zaujímá určitý odstup a zdůrazňuje, že nejsou žádnými signatáři. Na to reaguje Josef Zvěřina 24. ledna 1977 poměrně ostrým dopisem (viz str. 32). Ani Kostnické jiskry ani Český zápas se nevyjadřuje k prohlášení římskokatolických ordinářů ČSR a České katolické charity. Rovněž Katolické noviny neotiskly vyjádření stanoviska Českobratrské církve evangelické, zatímco Církev čsl. husitské a ostatních církví ano.

3.3. Porovnání publikovaných „stanovisek církví“ v církevním a státním tisku

Rudé právo vyjádření Českobratrské církve evangelické přímo necituje, uvádí, „že žádný funkcionář této církve pomlouvačný hanopis nepodepsal a připomíná svá kladná stanoviska k budování socialismu v ČSSR.“⁶⁰ V Kostnických jiskrách sděluje redakční rada postoj synodní rady ČCE v širším rozsahu: „Spolu s ostatními občany našeho státu jsme se včerejšího dne dověděli v článku Rudého práva o existenci prohlášení, nazvaném „Charta 1977“. Synodní rada ve své schůzi dne 13. ledna konstatovala, že nezná obsah tohoto prohlášení. Nikdo z jejích členů, ani z ostatních

⁵⁹ Katolické noviny, ročník XXIX, č. 8, z 20. února 1977. s. 1

⁶⁰ Rudé právo, ročník 57, č. 12, z 15. ledna 1977, s. 2 (pokr. článku ze strany 1)

*funkcionářů nebyl o podpis žádán a nikdo prohlášení nepodepsal. Synodní rada připomíná, že své kladné stanovisko k našemu národu, státu a zřízení formulovala spolu se zástupci ostatních církví v uplynulých měsících několikrát. Vedeme stále své členy k dodržování našich zákonů, kterých se dovoláváme i při častých jednáních se zástupci státní správy ve věcech, které vyžadují vyjasnění.“*⁶¹ Z obou vyjádření je zřejmé, že redaktor Rudého práva přizpůsobil text tak, aby jednoznačně vyzněl vztah Českobratrské církve evangelické k socialismu.

Kostnické jiskry vytiskly vyjádření vícera církví než Rudé právo, avšak se vůbec nezmiňují o prohlášení římskokatolických ordinářů ČSR a České katolické charity. Na druhé straně k vyjádření ČCE byla zveřejněna v Rudém právu pouze tato dvě prohlášení.

V článcích o přijetí představitelů katolických a nekatolických církví ministrem kultury SSR M. Válkem je nejvíce patrný rozdíl v Katolických novinách, které použily výrazně více budovatelskou rétoriku oproti Rudému právu.⁶²

---

⁶¹ Kostnické jiskry, ročník 62, č. 4, z 26. ledna 1977, s. 3

⁶² Katolické noviny, ročník XXIX, č. 5, z 30. ledna 1977. s. 4.; Rudé právo, ročník 57, č. 14, z 18. ledna 1977, s. 1

4. Informace z literatury, archívů a rozhovorů

4.1. Římsko-katolická církev

4.1.1. Před vznikem Charty 77

Stupňování zásahů státu do církevního života počátkem sedmdesátých let se ukazuje např. na bezmocnosti kardinála Tomáška v roce 1973 při oslavách milénia založení pražské diecéze. Hlavní ideou těchto oslav se mělo stát začlenění podnětů Druhého vatikánského koncilu do života církve. Ostatní diecéze se však k té pražské v oslavách nepřipojily a rovněž omezily připomínání dalších důležitých mezníků spojené s národními svěťci.⁶³

Stranické orgány využívají nátlak a oslabení církve zevnitř za pomoci ochoty spolupráce určité části katolického duchovenstva, takže dochází v roce 1971 k obnovení kolaborantského kněžského hnutí, které má podobu Sdružení katolického duchovenstva *Pacem in terris* (dále jen SKD-PiT), jež svým charakterem de facto navázalo na příbuznou organizaci *Mírové hnutí katolického duchovenstva*, která pracovala v předchozích letech a jejíž činnost byla ukončena v březnu 1968. *Pacem in terris* se tentokrát mělo stát masovým hnutím, čemuž nakonec tak nebylo.⁶⁴ Státní správa předpokládala, že nahodlá vnitrocírkevní vztahy a vnutí tak vnějšímu světu zdání, že v Československé republice existuje náboženská svoboda. Proto jedinou ideologickou náplní hnutí byl boj za mír, souznící s oficiální dobovou rétorikou. Svou existenci dokazovalo sdružení citáty z Písma, citacemi církevních otců, encyklik a projevů papežů, dokumentů II. vatikánského koncilu, avšak všechny prameny byly zcela vytrženy z kontextu. Osmého března 1982 zakazuje Vatikán svým prohlášením Posvátné kongregace pro klérus veškerá kněžská sdružení, která přímo i nepřímo sledují politické cíle, třebaže to navenek vypadá, že se snaží podporovat humanitní ideály, mír a sociální pokrok.⁶⁵ V Československé republice však SKD-PiT, které bylo podporované státem, nadále fungovalo.⁶⁶

---

⁶³ např. výročí narození bl. Zdislavy v litoměřické diecézi

⁶⁴ Paulas, Jan: *Katolické noviny 1949-1989*, Katolický týdeník s.r.o., 2009 s. 160

⁶⁵ Vaško, Václav: *Sdružení katolických duchovních Pacem in terris – pátá kolona v církvi II. Perspektivy* v: příloha Katolického týdeníku 11/1996, s. 5.

⁶⁶ Dokazuje to např. spor v létě 1984 mezi československými a zahraničními médii na základě zprávy o tzv. „národní církvi československé“, kdy se ve Vysokých Tatrách sešli vysocí funkcionáři *Pacem in terris* s tajemníkem a členem předsednictva ÚV KSČ Vasilem Biřákem a jeho nejbližšími spolupracovníky, kteří přítomným duchovním předložili návrh pozvat v příštím roce na velehradskou slavnost moskevského patriarchu Pimena s plánem přičlenit československou katolickou církev pod jurisdikci ruské pravoslavné církve. Předsednictvo SKD-PiT tuto zprávu dementovalo v Katolických novinách, státní představitelé

Arcibiskup Karel Otčenášek však v rozhovoru s Bohumilem Svobodou poukazuje na to, že vnučená spolupráce s komunisty a především s SKD-PiT se týkala především Slovenska, „protože v Českých zemích byl kromě kardinála Tomáška bojujícího za zákaz té smutně proslulé organizace jenom jeden úřadující biskup, Vrana v Olomouci.“⁶⁷

Církev byla následkem aktivity „mírových“ kněží vnitřně rozdělena. Nátlak ze strany státu, který vedl na jedné straně k zastrašení některých duchovních, na straně druhé podnítil mnoho kleriků, kteří prošli komunistickým vězněním, ještě k většímu misijnímu a pastoračnímu úsilí.⁶⁸ Uvnitř katolické církve vznikají různé paralelní aktivity, o kterých se někdy hovoří jako o podzemní, nelegální či mlčící církvi. To však neznamená, že se jedná o rozdělení církve. Slovník (pojmy) používaný represivními orgány byl záměrně matoucí – např. rozdělení na legální a nelegální.

Nejaktivnější duchovní, kteří vyšli posílení z komunistického lágru, jako byl např. Josef Zvěřina, Václav Dvořák, Metoděj Habáň, Stanislav Krátký, Václav Komárek, Oto Mádr, Bonaventura Bouše – se podíleli na utváření vzdělavatelsko-duchovních center⁶⁹, ve kterých se odehrává tajné, bytové studium teologie, filozofie, církevní dějiny i některé profánní obory, a to hned vedle státem povoleného a kontrolovaného teologického semináře v Litoměřicích. Samizdatová tvorba se snaží nahradit nedostatek potřebné teologické literatury.⁷⁰ Z přednáškové činnosti Josefa Zvěřiny v sedmdesátých letech se začíná formovat koncepce i literární podoba jeho osobité *Teologie agapé*, která vyjadřuje vzájemný vztah Boha (Krista) a lidí a která dostává konkrétní podobu v letech osmdesátých.⁷¹ Postupně dochází k oživení zrušených církevních řádů, jako jsou dominikáni, jezuité, františkáni, salesiáni. Obzvláště posledně jmenovaní se nejvíce věnují pastorační mládeži v nejrůznějších volnočasových aktivitách,⁷² např. ve skautských oddílech či ve svépomocných brigádách, které byly organizovány k opravám far a kostelů. Z tohoto okruhu pak vyrůstá řada duchovních povolání.⁷³

---

však nikoli. Kardinál Tomášek ujišťoval věřící, že přátelské styky s pravoslavnou církví neznamenají včlenění katolické církve do moskevského patriarchátu.

viz zdroj: Zbranek, Tomáš Benedikt, *Konec sdružení Pacem in terris* v: <http://www.getsemany.cz/node/2763> (cit. 13.5.2012)

⁶⁷ Svoboda, Bohumil. *Víra je můj pevný hrad. Rozhovory s arcibiskupem Karlem Otčenáškem a jeho přáteli*. Vyšehrad, 2004. s. 175-176

⁶⁸ Paulas, Jan: *Katolické noviny 1949-1989*, Katolický týdeník s.r.o., 2009 s. 160

⁶⁹ tamtéž s. 160

⁷⁰ Holečková, Marta Edith. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. Vyšehrad, 2009. s. 22

⁷¹ <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/zverin.html> (cit. 15.5.2012)

⁷² sekund. zdroj - Holečková, Marta Edith. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. Vyšehrad, 2009. s. 23

⁷³ Paulas, Jan: *Katolické noviny 1949-1989*, Katolický týdeník s.r.o., 2009 s. 160

Na Habáňových kurzech teologie pro laiky přednášeli kromě domácích docentů též významní zahraniční teologové, např. vídeňský profesor Klostermann, německý oratorián Tilmann, či katolický morální teolog Bernard Häring, též z Německa.⁷⁴

4.1.2. Období vzniku Charty 77

Údobí vzniku Charty 77 vytváří hlavní předěl v odporu a protestech české společnosti proti komunistické diktatuře, dochází k řadě změn.

Za dobu trvání Charty ji podepsalo celkem 12 katolických kněží, z nichž někteří se pak stáhli do ústraní. Nejvíce aktivní v Chartě byli Josef Zvěřina, Václav Malý, František Lízna a po nějaký čas i Josef Kordík.

Václav Malý podepsal Chartu až ve druhé vlně, v únoru 1977, a to v přítomnosti Ivana Medka a Ladislava Hejdánka za plného si ujasnění, jaké to bude mít pro něho eventuální důsledky. Pro něho to bylo víceméně jakýmsi vnitřním vysvobozením, neboť čím dál hůře snášel vnitřní konflikt mezi potřebou kázat lidem evangelium (na kněze byl vysvěcen teprve v létě 1976) a zároveň vykonávat „občanské“ povinnosti, jako byla např. účast ve volbách na konci roku 1976.

Již rok po Chartě zakládá s některými dalšími signatáři, především manželi Němcovými⁷⁵, Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS), který si předsevzal za úkol dokumentovat případy perzekuce a posílat o nich zprávy do zahraničí. Za tuto aktivitu je nakonec zbaven státního souhlasu vykonávat duchovenskou službu, zatčen a vězněn. Přestože pracuje v osmdesátých letech jako topič a zeměměřičský figurant, působí nadále jako kněz, ovšem tajně, a podílí se na tvorbě katolického samizdatu. Ve své víře a pokoře nakonec děkuje za vězení, díky němuž zažil velké osobní zkušenosti vnitřního rozhovoru s Bohem.

Po propuštění s vazby se setkal s kardinálem Tomáškem, který ještě v tu dobu nesouhlasil s Chartou a jejím podepisováním a Malého považoval za neposlušného kněze bez církevního smýšlení, který se rozhodl „dělat“ politiku. Vztah mezi Malým a Tomáškem se vyjasnil okolo roku 1983, kdy se Tomáškovy postoje zásadně změnily na základě rad a rozhovorů s Mádr a Zvěřinou, kdy Tomášek pochopil, že obhajoba lidských práv nesupluje politickou funkci a že je to naopak zásadní povinnosti. Samozřejmě, že byl

---

⁷⁴ Mádr, Oto: *V zápasech za Boží věc*, Vyšehrad, 2007. s. 61

⁷⁵ Manželé Němcovi (Dana – psycholožka, Jiří – filozof a významný katolický intelektuál) patřili mezi první signatáře.

Tomášek také ovlivněn Janem Pavlem II, který svou první encykliku *Redemptor hominis* věnoval lidským právům.⁷⁶

Z rozhovoru s Beránkem vyplývá, že Václav Malý je takovým prototypem člověka velmi tolerantního, vstřícného a přesto zásadového. Dokazují to jeho kontakty a spolupráce s různými lidmi v Chartě: z církevních kruhů s Josefem Zvěřinou a později Otou Mádrem, Ladislavem Hejdánkem, Václavem Bendou, Danou Němcovou, Milošem Rejchrtem, Fredem Kocábem, Jakubem Trojanem, z nevěřících mu byli nejbližší Uhlovi, Freundovi, Zdeněk Jičínský, Petruška Šustrová, Bedřich Placák, Ladislav Lis, Jiří Hájek, a z bývalých komunistů Miloš Hájek a Erika Kadlecová. Sám však podotýká, že je člověk s limity a není sloupem instituční církve, za což ho mnozí často považují. V průběhu let dochází k větším názorovým odlišnostem s Mádrem a Rejchrtem.⁷⁷ Přestože jednu dobu úzce spolupracoval s Václavem Havlem, nepatřil do žádné konkrétní skupiny chartistů.

Další významnou postavou v chartistickém hnutí byl Josef Zvěřina, který vystudoval filozofii a teologii na Lateránské univerzitě v Římě, po jejímž absolutoriu byl 1937 v Římě vysvěcen na kněze, internován za nacismu a poté působil v duchovní správě v Československu a též jako asistent profesora křesťanské archeologie Josefa Cibulky na KTF UK. Ve druhé polovině padesátých let studoval dějiny umění na univerzitě v Paříži a byl promován doktorem teologie na Karlově Univerzitě. Za pastorační práci mezi studenty byl od roku 1952 vězněn a po třinácti letech propuštěn. Mohl být zaměstnán pouze v dělnické profesi. V průběhu Pražského jara řídí teologický časopis *Via* a nastupuje jako asistent na KTF v Litoměřicích. Se svatým Augustinem věří v neustálou obnovu církve. Po pěti letech působení v duchovní správě je mu v roce 1974 odňat státní souhlas k výkonu duchovní služby.

Jako neúnavný bojovník za náboženskou svobodu usiluje o „*o světovou jednotu lidského ducha, tvorby a života*“ a v následování Krista vidí tvoření „*nového člověka*“.⁷⁸ Svými přednáškami pro laiky *Živá teologie* se pokouší osvětlovat základní myšlenky koncilu. Patří mezi první signatáře Charty 77, jejímž je dlouhodobým aktivním spolupracovníkem. Ve své monografii *Pět cest k radosti* vysvětluje, jak Charta 77 ukázala nejen patologické příznaky moci a lži, ale také východisko z chorobné společnosti, a to je nežití v nenávisti. Proto dle něho Charta není kompromisem, ale je nadstranická, partnerská a je tvořena tou „*nejprostší skutečností, která se jmenuje, pravda.*“

---

⁷⁶ Jandourek, Jan. *Václav Malý. Cesta za pravdou. Rozhovory*. Portál, s.r.o., Praha, 1997. s. 47–56

⁷⁷ Beránek, Josef. *Václav Malý. K hledání pravdy patří pokora*. Portál, s.r.o., Praha, 2002. s. 36–37; 88–89

⁷⁸ <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/zverin.html> (cit. 15.5.2012)

Ta sjednotila signatáře...“ Charta ukázala skryté tužby lidí po svobodě, jednotě a pravdě, ale také se stala signálem odporu a pohoršení – nad jednotou komunistů a nekomunistů, ateistů a křesťanů.⁷⁹ Sám k tomu podotýká: „Styděl bych se tyto ateisty pomlouvat a špinit, jak činí i někteří křesťané. Naopak jim musím děkovat, že mne často hloubkou svého svědomí a svou odvahou posílili. S bolestí konstatuji, že jsem leckde 'nenašel takové víry v Izraeli'!“⁸⁰

Patologie nenávisti, která byla ideologicky šířena v českých zemích, měla své zvláštní formy projevů na všech úrovních územní působnosti (okresní, krajské, zemské, federální, mezinárodní). „*Lež, násilí a nenávist tvoří pak nerozlučně trojici. Jedna potřebuje druhou. Polopravda nenávidí, protože má strach, a protože má strach, pomáhá si násilím. Násilí je zase moc, která slouží a živí se nenávistí; a zase se ospravedlňuje lží. Atď.*“ Jak říká Václav Havel, „*jediná skutečná a trvající moc je síla bezmocných*“, tak podobně je to pro křesťana vyjádřeno u evangelisty Matouše 5,3: „*Blahoslavení, kteří z ducha zvolili chudobu*“, a kteří se tak kvůli hlubší teologii zřikají prostředků.⁸¹

Josef Zvěřina, jak jsem se již zmiňovala výše, má velikou zásluhu na radikálním obratu kardinála Tomáška v 70. letech. V době zveřejnění Charty 77, když se biskup Tomášek od ní distancoval, poslal mu Josef Zvěřina otevřený dopis: „*Otče biskupe, zapřísahám Vás, neposlouchejte nikoho – ani mne – ale Ježíše Krista! Ať se odhodláte k životu podle pravdy! Vezměte štít víry, meč Ducha. Ujměte se bezbranných! Ujměte se hanobených a pronásledovaných: přijměte snad poslední legální šanci, kterou Vám dávají naše zákony a mezinárodní závazky, abyste zachránil církev před hanbou a pozvolnou smrtí.*“ Poté dochází k Tomáškově proměně. Stává se morální autoritou.⁸² Postupně přijímá Zvěřinu a další lidi z disentu, kteří se stávají jeho blízkými rádci, a tak se z opatrného a bojácného muže, stává symbol duchovního odporu vůči komunistické totalitě⁸³ jak pro český národ, tak i pro křesťany středovýchodní Evropy,⁸⁴ který zprvu nenápadně, ale pak formou otevřených listů vládním činitelům volá po svobodě, a to nejen náboženské.

Když byl biskup Tomášek v roce 1949 tajně vysvěcen, nevěděli o tom ani jeho nejbližší. V červenci 1951 byl zatčen a poté prožil tři roky internace a těžkých prací v Želivě. Mezitím státní proticírkevní orgány hledaly pro volný biskupský stolec někoho, kdo by byl vhodný tak, aby jeho přítomnost „potvrdila“ náboženskou svobodu v ČSSR.⁸⁵ Pro československou vládu byl

⁷⁹ Zvěřina, Josef.: *Pět cest k radosti*. Zvon. České katolické nakl. Praha, 1995. s. 228–233

⁸⁰ <http://www.opatbrno.cz/archiv/clanek1452.htm> (cit. 19.5.2012)

⁸¹ Zvěřina, Josef.: *Pět cest k radosti*. Zvon. České katolické nakl. Praha, 1995. s. 228–233

⁸² *O čem píše krajský tisk*, č. 22/2004. s. 4

⁸³ <http://m.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/zprava/773296> (cit. 19.5.2012)

⁸⁴ <http://www.opatbrno.cz/archiv/clanek1452.htm> (19.5.2012)

⁸⁵ Hartmann, Jan, Svoboda, Bohumil a Vaško, Václav, ed., „*Kardinál Tomášek – Svědectví o dobrém katechetovi, bojácném biskupovi a statečném kardinálovi*“, Praha 1994, s. 19–21

přijatelný proto, že byl doporučen kněžským mírovým hnutím. Proto se Tomášek nedostal před soud, tak jako např. Otčenášek, a mohl se rovnou vrátit do duchovní správy. Tomášek nevstupoval do konfliktu, věřil, že s každým lze vyjít, včetně úředníků a institucí, své aktivity ve světovém „mírovém hnutí“ považoval za dobré. V letech 1962-65 byl přítomen na čtyřech zasedáních koncilu, kde přednesl své příspěvky, nejvýznamnější byl projev o ekumenismu. Velmi pozitivní byly jeho snahy o eliminaci zatýkání kněží či zbavování jich státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti. V roce 1968 vyvíjel snahy vymanit církve z područí státu.⁸⁶

Historik Jan Stříbrný podotýká, že Tomáškův počáteční kritický až odmítavý postoj k Chartě pramenil především z toho, že „*Jiří Hájek, který byl jedním z prvních mluvčích, byl v padesátých letech poměrně razantní komunistu...*“⁸⁷ V prohlášení ordinářů, které Tomášek 14. ledna 1977 vydal, napsal, že nejsou žádnými signatáři Charty 77. Toto nic neříkající prohlášení však tehdy státní správu neuspokojilo, dokonce ani křesťany či lidi s církví sympatizující. „*Po obdržení Zvěřinova dopisu chtěl pan kardinál svůj postoj k Chartě změnit, ale vliv okolí, zejména tehdejšího generálního vikáře a výborného právníka Františka Vaňka, způsobil, že tak neučinil. Existovalo totiž nebezpečí, orgány státní správy a Státní bezpečnosti tím vyhrožovaly, že postaví-li se za Chartu, bude zatčena řada kněží i laiků, jejichž seznam mu předložily.*“⁸⁸ Jak už je zmíněno výše, kardinál Tomášek svou následnou aktivitou „váhání“ okolo vzniku Charty mnohonásobně odčinil. Stal se „*morálním zázemím nejrůznějších aktivit, tajných bohosloveckých studií, tajného řeholního života, samizdatu, různých katechetických, modlitebních a studijních společenství.*“⁸⁹ Není se tedy čemu divit, když vedení Charty 77 k 90. narozeninám kardinálu Tomáškovu blahopřeje a děkuje jako církevnímu knížeti primasovi království českého, arcibiskupovi pražskému a římskému kardinálovi za vše, co v krutých dobách persekuce vykonal pro obnovu katolické církve v Československu, včetně jejího národního a ekumenického charakteru, a dodává: „*...činíme tak z pozice lidí, kteří namnoze neuznávají církevní ani boží autoritu, kteří však hodlají respektovat pravdivě svědeckví a osobní nasazení, ať už je naleznou kdekoliv.*“⁹⁰

---

⁸⁶ Hartmann, Jan, Svoboda, Bohumil a Vaško, Václav. *Kardinál Tomášek. Svědeckví o dobrém katechetovi, bojácném biskupovi a statečném kardinálovi.* Zvon. České katolické nakladatelství. Praha, 1994 s. 19–66

⁸⁷ Jan Stříbrný, rozhovor nahrávaný na MP3 dne 15.2.2012

⁸⁸ Hartmann, Jan, Svoboda, Bohumil a Vaško, Václav. *Kardinál Tomášek. Svědeckví o dobrém katechetovi, bojácném biskupovi a statečném kardinálovi.* Zvon. České katolické nakladatelství. Praha, 1994 s. 67

⁸⁹ tamtéž s. 112

⁹⁰ http://teoforum.sk/?id=2&view_more=774 (cit. 20.5.2012)

Názory na to, zda zůstat v době normalizace a poté vzniku charty poplatným státu, se velmi liší. Zatímco tací morální velikáni jako např. Zvěřina jsou hrdi na to, že byli vězněni – „*Bylo by mi hůř nebyť zavřený, tam jsem byl svobodnější...*“ – neboť zmanipulovaný kněz jim přišel výrazně větší nesvobodou než kněz vězněný.⁹¹ Jiní vnímali práci „pro církev“ jako prioritu, aby nebyla ničím ohrožena a podřizovali tomu vše, včetně (ne)kontaktu s občanským disentem. Rudolf Smahel v poskytnutém rozhovoru řekl: „*Já jsem Chartu přímo nepodepsal. Tehdy to bylo i takto doporučeno... Zvěřinou..., který říkal, že je třeba promyslet, co je víc. Jestli momentálně ten podpis, anebo působení v kraji, v regionu, kde se dá skutečně ovlivnit lidi pozitivně v tom myšlení, jak se dostat dál.*“ Podobně to potvrzuje Michal Mrtvý, který byl souzen za opoziční aktivity v církvi. S ostatními členy opozičního hnutí chtěl odmítnout účast na volbách, ale bylo mu doporučeno, aby šel a zbytečně na sebe nepoutal pozornost a rovněž se nesetkával s nikým z politického disentu.⁹²

4.2. Českobratrská církev evangelická

„Fakt je jeden, že ať máme jakýkoli názor na protestanty, tak já jsem přes všechny výhrady, které jsme měli pro nové interpretace, věděl, že tam je elita ducha. Katolíci byli tehdy úplně rozprášení a jiní byli na okraji...byli víc zformovaní, měli tradici a taky stálý nepřerušovaný styk s cizinou, i díky ježdění a přivážení literatury zvenčí. A dodnes z toho žijí, dodnes jsou nejlepší teologická fakulta – a k tomu mají Petra Pokorného...“⁹³

(Karel Floss)

4.2.1. Před vznikem Charty 77

V první půlce sedmdesátých let obnovila státní správa svou vládnoucí moc v plné síle především nad svou stranou a poté se začala koncentrovat na ostatní složky společnosti, a to hlavně církevní. Tak, jak se uplatňovala moc v komunistické straně, měla být upevňována i v církvích. U Římsko-katolické církve se jí částečně zadařilo dostat pod kontrolu některé představitele, kteří

⁹¹ Kantůrková, Eva: *Co je moderní*, v: Studie č. 85–86. Křesťanská akademie v Římě I-II/1983 s. 192

⁹² Vaněk, Miroslav ed.: *Mocní? A bezmocní?* Prostor, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006. s. 101

⁹³ Fischerová, Sylva. *Bůh vždycky zatřese stavbou. Rozhovor Sylvy Fischerové s Karlem Flossem*. Vyšehrad, 2011. s. 100–101

pak působili na orgány, skupiny i jednotlivce v diecézích, „*prakticky likvidovala její biskupský sbor a orientovala se na ty, kdo biskupy zastupovali a stali se povolnými vykonavateli rozkazů její vládnoucí vůle.*“⁹⁴

Podobně tomu bylo v protestantských církvích, i když díky spravování prostřednictvím volených orgánů na základě demokratického principu byla kontrola pro státní moc výrazně složitější, za celou komunistickou éru se jí nepodařilo zasáhnout do schvalování laiků do funkcí. Přestože se v období normalizace nepodařila Českobratrská církev státní mocí plně ovládnout, přeci jen jakési ustupování bylo u ČCE rok od roku znát, neboť tlak na církevní vedení ze strany státní správy neustále stoupal. Takovým příkladem může být skutečnost, kdy ve volebním období v listopadu 1971 někteří členové ČCE v čele s hlavními iniciátory farářem Jaromírem Dusem a Ladislavem Hejdánkem tiskli a rozšiřovali letáky s obsahem, že podle ústavy není povinností jít k volbám. Byli pravomocně odsouzeni, ale Hejdánek pro nemoc do výkonu trestu nenastoupil, pak byl amnestován, což u buřičství bylo možné, zatímco Jaromír Dus strávil ve vězení 15 měsíců na základě paragrafu „podvracení republiky“, který se amnestovat nesměl. Oba dva patřili do nejužšího kruhu Nové orientace (viz pozn. 13, str. 12), proti níž byly soudní procesy zacíleny.⁹⁵ Podle hesla *divide et impera* státní moc postupně církev ochromovala. Ačkoli Dusovo a Hejdánkovo jednání nebylo v rozporu s československými zákony, církevní vedení se od nich zcela distancovalo.

Obava synodní rady z ohrožení existence ČCE v průběhu roku 1972 vyústil v obrat církevního vedení v intencích představ státní správy, což mělo za následek rozdělení věřících i duchovenstva na ty, kteří nechtěli žádný konflikt s režimem, a na ty, kteří se chtěli aktivně zapojovat do veřejného a politického života.⁹⁶ Právě pro ty druhé znamenala víra přijetí odpovědnosti za osobní a veřejný život a právě ona odpovědnost je přiváděla k tzv. angažovanosti. Přes vzájemnou kritiku a někdy i hádky se nikdy nepodrazili a stáli „*ve společné odpovědnosti za dílo, které nás přesahovalo a v němž jsme nalézali smysl svého života.*“⁹⁷

V té době byla ze strany Státní bezpečnosti realizována rozsáhlá opatření, která měla způsobit totální rozklad v ČCE a která byla namířena především proti čelným představitelům Nové orientace. Ve své zprávě o situaci v ČCE, kterou analytický odbor II. správy FMV předložil vedení Federálního ministerstva vnitra v únoru 1972, bylo připraveno několik postupů:

---

⁹⁴ Trojan, S. Jakub. *Rozhovory s pamětí II.* Zdeněk Susa ve Středoklukách, 2011. s. 60

⁹⁵ Trojan, S. Jakub. *Rozhovory s pamětí I.* Zdeněk Susa ve Středoklukách, 2010. s. 412–416; 438

⁹⁶ *Cesta církve I.* Knižnice studijních textů Českobratrské církve evangelické, Praha, 2009. s. 38-39

⁹⁷ Trojan, S. Jakub. *Rozhovory s pamětí I.* Zdeněk Susa ve Středoklukách, 2010. s. 447

„... K vedení církve:

- a) s přihlédnutím k labilitě stanovisek synodního seniora Dr. Václava Kejře doporučit, aby s ním státní správa provedla důrazný pohovor a upozornila jej, pro případ další váhavosti zákroku proti reakčním silám v církvi, na možnost odebrání státního souhlasu;
- b) vzít do vazby faráře Jana Šimsu, a podle místní příslušnosti proti němu vznést příslušnou prokuraturou obvinění z trestného činu dle § 100 tr. zákona pro rozšiřování ilegální tiskoviny, Fakta, připomínky, události, zadokumentované výpověďmi obviněných L. Hejdánka, H. Hejdánkové a JUDr. Jiráska;
- c) duchovní Rejchrt, Trojan a Kocáb řešit důrazným prokurátorským pohovorem a dalším profylaktickým pohovorem a odebráním státního souhlasu k výkonu kněžské funkce;
- d) s ostatními členy NO provést podle předem vypracovaného plánu profylaktické pohovory.⁹⁸

Jistou úspěšnost opatření realizovanými Státní bezpečností již potvrzují výsledky XVIII. Synodu ČCE z dubna 1973, na kterém se vedení církve otevřeně staví za „socialistické zřízení“.⁹⁹ Dr. Václav Kejř, synodní senior, označuje představitele Nové orientace za škůdce církve.¹⁰⁰

K 28. únoru 1974 ztrácí státní souhlas k výkonu duchovenské služby Jakub Trojan a Alfréd Kocáb (měsíc po Miloši Rejchrtovi)¹⁰¹. Dvacet dva studentů fakulty sepisuje petici vyjadřující jejich zneklidnění tím, jak státní správa zasahuje do života sborů a farářů, a zasílají ji téhož dne s 21 podpisy Sekretariátu pro věci církevní Ministerstva kultury ČSR. Fakultní komise „vysvětlila“ studentům, že byli zmanipulováni představiteli Nové orientace a tudíž se špatně zorientovali ve složité církevní situaci a poškodili stávající vztahy s profesory na fakultě. Na základě toho 17 studentů svůj podpis odvolalo.¹⁰²

Den před ztrátou státního souhlasu píše Jakub S. Trojan svým přátelům: „...dnem 28. února vstupuje zápas, do kterého jsem byl nedobrovolně, tak jako řada bratří přede mnou, postaven, do jakéhosi poločasu... někomu se bude zdát, že se pouštím do právnických polemik a vyznavačský tón chybí. Připojuji proto i návrh thesís, z nichž je patrné, že zápas o vyjasnění právních otázek je nesen hlubší rovinou bohosloveckou... Církev se po mém soudu nemůže vzdát tohoto odpovědného vztahu k právu, leč by chtěla vědomě či nevědomě

⁹⁸ Dinuš, Peter: *Československá církev evangelická v agenturním rozpracování StB*. Sešity ÚDV č. 11, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004. s. 29

⁹⁹ tamtéž s. 30

¹⁰⁰ Trojan, S. Jakub: *Rozhovory s pamětí I*. Zdeněk Susa ve Středoklukách, 2010. s. 460

¹⁰¹ tamtéž s. 469

¹⁰² Morée, Pieter: *Jak ČCE nabyla ducha svobody a jak o něj přišla*, v: *Cesta církve I: Knižnice studijních textů Československé církve evangelické*, Praha, 2009, s. 41

pozapomenout v gnostickém poblouznění prorockou hřivnu, která jí byla Bohem svěřena.

V druhém poločase dojde k výslovnějšímu zdůraznění bohoslovecké a vyznavačské roviny, i když rovina právních argumentací nebude opuštěna.... Někteří snad máte v rukou i dokument patnácti br. a sester, v němž předkládají celé církvi své pohledy. Jaké je vaše mínění? Je nutné je slyšet a přece najít možnost k výměně názoru. Nesmíme se nechat izolovat...“¹⁰³ V dopise nevzdychá. Vysvětluje, dává podporu dalším a volá po názorové pluralitě v církvi.

Přestože byl Trojan zbaven státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti, zůstává nadále v libišském sboru jako člen staršovstva¹⁰⁴ a je aktivní především v průběhu bohoslužeb, což je některým trnem v oku. Václav Kejř na synodní radě 11. června 1974 na toto upozornění reaguje slovy: „...když má státní správa námítky, kloním se k tomu, že veškerou duchovenskou činnost včetně bohoslužebného pořádku by měl mít na starosti pouze k tomu určený duchovní pastýř se státním souhlasem...“¹⁰⁵ Na rozdíl od synodního kurátora Škarvana, který si nebyl jist právním postavením kazatele bez souhlasu ve vztahu ke sboru i staršovstvu, má Kejř poměrně jasno a Trojana se zastává v případě, když se ho jiní snaží vystěhovat z fary.¹⁰⁶

I přes represálie, které vyvíjela Státní bezpečnost vůči ČCE, se ukazuje, že přetrvává vliv na řadu duchovních, laiky i studenty bohoslovecké fakulty a mládež. Dokazuje to průběh i závěry XIX. Synodu ČCE v listopadu 1975, kde se představitelům Nové orientace podařilo prosadit přijetí řady dokumentů.¹⁰⁷

Sekretariát chtěl na tento Synod dostat nejméně tři body: a) osvobození „hrdinnou Sovětskou armádou“, b) eliminace náboženské výchovy dětí v křesťanském manželství, c) distance poselství od kritiků z Nové orientace. Poslední bod byl nakonec škrtnut.¹⁰⁸

---

¹⁰³ Trojan, S. Jakub – dopis ze dne 27.2.1974 v: ÚCA ČCE, trezor: složka Trojan

¹⁰⁴ Trojan, S. Jakub. *Rozhovory s pamětí II*. Zdeněk Susa ve Středoklukách, 2011. s. 100

¹⁰⁵ tamtéž s. 49

¹⁰⁶ tamtéž 51–52

¹⁰⁷ Dinuš, Peter: *Českobratrská církev evangelická v agenturním rozpracování StB*. Sešity ÚDV č. 11, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004. s. 30

¹⁰⁸ Morée, Pieter: *Jak ČCE nabyla ducha svobody a jak o něj přišla*, v: *Cesta církve I: Knižnice studijních textů Českobratrské církve evangelické*, Praha, 2009 s. 45–46

4.2.2. Období vzniku Charty 77

Výraznou postavou hnutí Nová orientace a Charty 77 je již výše zmíněný Jakub Schwarz Trojan. Narodil se 11. května 1927 v Paříži, kde pobývali jeho rodiče „na zkušené“. Od roku 1929 vyrůstal v Československu. Své druhé příjmení Schwarz (manželčino rodné jméno) přijal v roce 1950 dle staré evangelické tradice po uzavření sňatku.

Na gymnazijních studiích se seznámil s Ladislavem Hejdánkem a P. Jeriem, kteří ho zavedli do ekumenického prostředí Akademické YMCA. Tam se poznal se svými budoucími učiteli J. L. Hromádkou, J. B. Součkem, B. Komárkovou, J. M. Lochmanem, A. Molnárem, F. M. Dobiášem i Janem Patočkou. Po dvou a půl letech na Vysoké škole obchodní přechází na evangelické bohosloví. V letech 1946–1950 byl členem Akademické YMCA a jedním z jejích posledních sekretářů. Potkal tam též Martu Kačerovou¹⁰⁹

Po tříleté službě u pomocného technického praporu na vojně se stává farářem. Ke konci padesátých let se podílí na vzniku neformálního sdružení evangelických duchovních Nová orientace. Po jedenáctiletém farářském působení ve Kdyni byl přeložen do sboru v Neratovicích-Libiši, kde byl jedním z jeho tamějších farníků Jan Palach. Jakub S. Trojan ho po jeho sebeupálení pochovával.

Od poloviny šedesátých let začíná studovat při zaměstnání sociálně ekonomické otázky na Vysoké škole ekonomické. Cítí potřebu přispět do této oblasti především z pohledu evangelia. Pracovní sílu chápe jako bytost, která se asymptoticky blíží k univerzálně pojatému lidství, ke člověku, který přesahuje svou skutečnou existenci ve výrobním procesu právě díky tomu, že stojí pod výzvami, které ho k této transcendenci z duchovního prostoru morálního světa podněcují.¹¹⁰ Své názory uplatňuje ve své diplomové práci.

V období normalizace pořádá bytové semináře. Roku 1974 je zbaven státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti, což se opakovaně odráží v nepřijetí jeho dětí na vysokou školu.¹¹¹ Trojan zůstává ještě téměř rok ve sboru a pokouší se pracovat v duchovenské oblasti, kromě kazatelské služby. Poté dojíždí za zaměstnáním do Prahy, kde pracuje nejprve jako odbytář a poté jako metodik informační soustavy u firmy Řempe, odkud je po podpisu Charty 77 v květnu 1977 propuštěn. Dalších deset let, až do začátku

---

¹⁰⁹ která od roku 1941 pracovala s mládeží (později na Synodní radě ČCE v odboru mládeže) a která poskytovala v 70. letech útočiště v podobě svého bytu a otevřeného srdce všem, kteří hledali nové teologické cesty vedoucí k zodpovědné svobodě člověka. U ní se scházeli jak signatáři Charty 77, tak i „jedenatřicítky“... – z rozhovoru nahrávaného na MP3 dne 6.2.2012

¹¹⁰ <http://www.etf.cuni.cz/sbornik-75-let/trojan.html>, (cit. 10.5.2012)

¹¹¹ Trojan, S. Jakub. *Rozhovory s pamětí II*. Zdeněk Susa ve Středoklukách, 2011. s. 68 a 69

důchodového věku, stráví ve funkci mzdového účetního v dopravním družstvu Montáž.

V roce 1990 je zvolen děkanem Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy, kde dodnes působí jako emeritní profesor na katedře teologické etiky.

Po celé sedmdesáté roky neúnavně studoval, obzvláště systematické otázky bohoslovecké a témata stojící ne pomezi teologie a filozofie. V zahraničí, např. Dánsku, Finsku, NSR, Švýcarsku, Itálii, USA a Holandsku, vycházejí jeho články i studie týkající se teologicko-ekonomické problematiky.

V povánočním období 1976 se Trojan na mladoboleslavské faře poprvé seznamuje s prohlášením Charty 77, které přinesl Miloš Rejchrt, podepisuje ho a vůbec si neuvědomuje risk, který podstupuje. Ovšem podpisy Milana Balabána a dalších členů Nové orientace: Ladislava Hejdánka, Miloše Rejchrta, Jana Šimsy, profesorky Boženy Komárkové, člena Akademické YMCA, spisovatele A. Klimenta, faráře ČCE Svatopluka Karáska, studenta bohoslovecké fakulty Aleše Březiny a společenský ohlas ho ujistí, že svou signaturou udělal dobrý krok.

Vzhledem k podobnému programu Charty a Nové orientace, považuje duchovní Milan Balabán program NO za tzv. „malou chartu“ a dokument Charty za „velkou chartu“. Obě totiž stály na respektování lidských práv při zachování stávajícího režimu, obě chtěly přispět k pochopení občanství, obě produkovaly ve velké míře samizdat a pro obě byl důležitý bod, aby kultura hrála ve společnosti výrazně větší roli. Tak jako se velká charta obracela k různým evropským grémiím, tak malá charta (Nová orientace) přesahovala československé hranice a navazovala kontakty s církvemi v zahraničí. Rovněž za oběma společenství přijížděli cizinci, intelektuálové na semináře a různé besedy i přes eventuální obavu ze zásahu Státní bezpečnosti.¹¹²

Faráři „chartisté“ se dostávají v církvi do zvláštní situace. Svým podpisem se jim jednalo o to, aby kolegové faráři nepovažovali jejich krok za politický čin či distanci od nich a celé církve. Chtěli upozornit na „rozhodnutí převzít odpovědnost i v záležitostech veřejných...chtěli jsme ...církvi sdělit, že společně s nimi dosvědčujeme svou víru a Evangelium tentokráte ve věci...mezinárodní úmluvy o lidských právech.“ Přesto to do vztahů přineslo mnoho nedorozumění a hořkosti. Avšak „chartisté“ to nemají jednoduché ani s obyčejnými farníky, kteří se dostávají do jakéhosi vnitřního konfliktu. Oficiální místa jejich rozhodnutí vykládají jako nepřátelský čin, který rozvrací základy socialistické společnosti. Farníci nechápou, proč faráři, kteří nikdy nekázali proti režimu,

---

¹¹² Hříbek, Pavel. *Nová orientace – hledání a zápasy hnutí otevřeného rozhovoru*. Diplomová práce (ETF UK), Praha, 2004. s.236-237; Trojan, S. Jakub. *Rozhovory s pamětí II*. Zdeněk Susa ve středoklukách, 2011. s. 123, pod čarou

jsou najednou osočováni z protistátní činnosti.¹¹³ To je důvod, proč duchovní ČCE, signatáři Charty 77, rozesílají na všechny sbory prohlášení k Chartě 77, ve kterém konstatují, že „*Charta 77 vychází z důležitých dokumentů (Charta OSN, Všeobecná deklarace lidských práv) a z obou známých paktů, které vstoupily v naší zemi v právní platnost... Otázka lidských práv a jejich vyjádření v zmíněných dokumentech vyrůstá z duchovních kořenů sahajících až k reformaci a nonkonformnímu hnutí církvi v anglosaském světě. Spolu s důrazem naší reformace na svobodné hlásání Slova Božího a myšlenkou náboženské tolerance a úcty k přesvědčení jsou nám tyto motivy velmi blízké... I když Charta 77 nemluví o Bohu, královstvím Božím, zápasí o svobodu ve věcech víry, a v tom je přejná Boží věci. Přivolává pozornost k dalším bolestným problémům ve společnosti a vidí je v celé šíři a naléhavosti. V tom spatřujeme záblesky budoucí univerzity království Kristova, k němuž budou patřit nespočetné zástupy ze všech pokolení země.*

V tom, že jsme se k Chartě 77 připojili, nespátřujeme nic výjimečného. Věříme, že je obdobným projevem služby spolubližním jako hluboký osvobozující rozhovor, odpovědná biblická práce, svobodné kázání, přímluvné modlitby, pomoc potřebným ve sboru i za jeho hranicemi. Radujeme se z toho, že i v temnotách přítomné chvíle můžeme spatřovat kolem sebe dílo ducha Kristova...“¹¹⁴

První zasedání synodní rady ČCE se odehrává 13. ledna 1977, kdy jsou představitelé církve pozváni na pohovor na Sekretariát pro věci veřejné, kde se dozvídají, že Chartu 77 podepsalo několik duchovních postavených mimo službu církve a že mají ještě téhož dne zaslat vyjádření. Přes upozornění, že nikdo z členů synodní rady nezná znění tzv. charty, nebyl jim text poskytnut.

Stanovisko ČCE, které ještě téhož dne zasílá synodní kurátor František Škarvan a synodní senior Dr. Václav Kejř ministru kultury ČSR Klusákovi na základě výzvy Dr. F. Jelínka a Dr. K. Hružy ze Sekretariátu pro věci veřejné zcela souhlasí s textem otištěným v Kostnických jiskrách a zasláným všem kazatelům a sborům Českobratrské církve evangelické.

Dvacátého pátého ledna na zasedání synodní rady dochází k poradě se seniory, kteří jsou informováni o tom, že tzv. chartu podepsali „*někteří kazatelé t.č. mimo službu*“ (počet osob a jména v zápise nejsou uvedena). Na synodní radě z 10. února sděluje synodní senior, že dopis určený sborům církve byl z SVC/MK vrácen jako nepřijatelný pro státní správu.¹¹⁵

---

¹¹³ Trojan, S. Jakub. *Rozhovory s pamětí II.* Zdeněk Susa ve Středoklukách, 2011. s. 103; 108; 123–125

¹¹⁴ Trojan, S. Jakub. *Rozhovory s pamětí II.* Zdeněk Susa ve Středoklukách, 2011. s. 125–128

¹¹⁵ ÚCA ČCE, Zápisy SR: zápis z 25.1. a 10.2.1977, dopis sborům

Trojan zmiňuje, že k prvnímu lednu 1977 základní dokumenty Charty 77 podepsalo pouze šest duchovních ČCE. Dalších deset připojilo svůj podpis k prvnímu únoru 1977. Zdeněk Bárta se k nim přidal devátého března téhož roku. Signatáři z ČCE ještě s některými dalšími laickými členy působili v Chartě aktivně, např. Miloš Rejchrt, Ladislav Hejdánek, Jan Kozlík a Jan Litomiský se stali jejími mluvčími.¹¹⁶ Dinuš dokládá, že v lednu 1977 se signatáři stalo jedenáct duchovních v činné službě a tři laici a pak se do akcí československé opozice přidávali další, zvláště po zpracování „Petice 31“.¹¹⁷

„Synodní rada kličkuje, nechává prostor Nové orientaci, neplní usnesení posledního synodu a obhajuje se výkladem církevních řádů.“ SPVC nabízí různé návrhy ke změně situace, jako je výměna členů synodní rady za ty, kteří jsou loajální vůči socialistickému zřízení.¹¹⁸

Osmnáctého března synodní senior informuje synodní radu o svém jednání s referentem Fidlerem, ředitelem Jelínkem a ostatními zástupci Sekretariátu v přítomnosti některých pp. KCT. Ve svém proslovu ředitel Jelínek upozorňuje, jak je státní správa znepokojena skutečností, že v řadách duchovních jsou mnozí skoro disidenti. Vidí v tom vliv Nové Orientace, jak se projevil i na synodech. I přes uskutečnění řady jednání synodní rady se státní správou nedochází k žádnému řešení. Verbálně byla sice učiněna prohlášení, ale skutky žádné, např. u signatářů Charty 77, kteří stále pracovali v církevní službě. Vyžaduje, aby k signatářům bylo zaujato zásadní stanovisko, protože Charta 77 byla označena za protistátní akt. „Z diskuse synodní rady vyplynul námět, aby synodní zastupitelstvo pověřilo synodní rady tlumočením napomenutí dotyčným bratřím a sestrám, že při podpisu Charty 77 nebrali ohled na zájmy církve.“¹¹⁹ Proto 20. března 1977 rozesílá Dr. Václav Kejř nové prohlášení k Chartě 77, který napsal pod tlakem úřadů. V jeho závěru píše: „Souhlasíme s výzvou synodní rady, adresovanou všem duchovním naší církve prostřednictvím seniorátních úřadů, aby se zdrželi jakýchkoliv protispolečenských akcí. Domníváme se, že ti, kteří tuto výzvu nerespektovali, nepochopili následky této své angažovanosti. Žádáme proto synodní radu 1/ aby si je předvolala a tuto věc jim náležitě vysvětlila, 2/ aby je vybidla k dodržování kázně, 3/ a aby je důrazně napomenula a varovala před jakoukoliv další podobnou politickou činností. Věříme, že vědomí zodpovědnosti za svěřené sbory nás povede k správným rozhodnutím víry.“¹²⁰

¹¹⁶ Trojan, S. Jakub. *Rozhovory s pamětí II*. Zdeněk Susa ve Středoklukách, 2011. s. 61–62
1.1. a 1.2.1980, 21.9.1977 a 6.4.1978 a 6.11.1978 a 5.6.1979, 9.1.1983 a 2.2.1983, 6.1.1987

¹¹⁷ Dinuš, Peter: *Českobratrská církev evangelická v agenturním rozpracování StB*. Sešity ÚDV č. 11, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004. s. 33

¹¹⁸ Morée, Pieter: *Jak ČCE nabyla ducha svobody a jak o něj přišla*, v: *Cesta církve I: Knižnice studijních textů Českobratrské církve evangelické*, Praha, 2009, s. 48

¹¹⁹ ÚCA ČCE, Zápisy SR: zápis z 18.3.1977

¹²⁰ ÚCA ČCE, Trezor – 20.3.1977

K 22. dubnu 1977 samizdatově vychází dokument Charty 77 č. 9, který analyzuje svobodu svědomí a vyznání a náboženská práva v Československu¹²¹ a který má těsný vztah k petici „jedenatřiceti“.

Dvacátého dubna se setkává Ing. Dr. Jakub S. Trojan se synodním kurátorem JUDr. Františkem Škarvanem a synodním seniorem Dr. Václavem Kejřem v Kejřově bytě z důvodu rozhovoru o „závažných věcech“. Dr. Kejř si posteskuje, že státní správa opomíjí zvát synodní radu k jednání v posledních týdnech a že byl sám vyslýchán v Bartolomějské ulici a že se domnívá, že je odposlouchávaný. Hovoří o připravovaném dokumentu Charty 77 č. 9, na kterém se podílejí i určití lidé z řad ČCE:

„1. Podle našich informací je připravována Charta č. 9 věřících nebo církvi v našem státě. Všeobecný popis náboženských poměrů u nás. Je to tak?

2. Vedle toho je připravována nebo připravena k odevzdání ústavním činitelům zvláštní zpráva o náboženských poměrech v naší církvi. Je to tak?

3. Autorem této druhé části jsi Ty – autorem původního textu, tedy i původcem. Je to tak?

4. Ať jde o jakýkoliv text, který se dotýká speciálně naší církve, je to počin:

a/ neuvážené troufalosti,

b/ zneuznané velikosti

c/ je to porušení církevní kázně,

d/ nemáte k tomu žádného práva, pověření mluvit takto za církev a o církvi, kterou na veřejnosti zastupuje synodní senior a synodní kurátor,

e/ v církvi je uložena instanční cesta:

1/ staršovstva, 2/ konventy, 3/ synodní rada, 4/ synodní zastupitelstvo, 5/ synod, 6/ porady na pastorální konferenci

f/ svoláš 15 – 20 lidí. To je rozdělování církve. Mnozí z nich s Tebou nesouhlasili, ale nakonec podleli Tvému sugestivnímu vlivu.

5. Tobě tedy nestačila Charta 77. Tam jsi jen jeden mezi 300 – 500, kdož ví? Chceš být první.

6. Chcete tím dotvrdit, že synodní rada nesplnila své povinnosti jako strážkyně církve ve státě. My však můžeme doložit, že jsme tak činili vždycky,

---

¹²¹ Z dostupné literatury není zatím pro mne zcela zřejmé, zda jde o dokument, pod nímž je podepsán prof. dr. Jiří Hájek (viz: Prečan, Vilém. *Charta 77. 1977–1989. Od morální k demokratické revoluci*. Čs. dokumentační středisko nezávislé literatury ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny ČSAV a ARCHA – vyd. Koordinačního centra Verejnosti proti násiliu jako 6. svazek ediční řady Acta creationis Scheinfeld – Praha – Bratislava, 1990. s. 208–211), nebo zda je to ten, jehož autorem je prof. dr. Jakub S. Trojan (viz: Trojan, S. Jakub. *Rozhovory s pamětí II*. Zdeněk Susa ve Středoklukách, 2011. s. 62 s odkazem na uvedenou literaturu Prečan atd., rok 2007).

kdykoliv toho bylo zapotřebí. Po 2 léta jsme bránili Tebe, ale nedali jste si poradit. Působili jste nám stále nové a nové nesnáze a Ty jsi byl jejich strůjcem, organizátorem.

7. Dnes stojíme s celou církví pod mnohými břemeny a pracně hledáme východiska.

8. Upozorňuji Tě, že důvodem pro kárné řízení jest i šíření ruznic a nepokojů v církvi.

9. Ty jsi dosud farářem církve bez státního souhlasu. Jako takového jsem Tě povolal, abych Ti sdělil:

A/ Odvážíš-li se předložit státním úřadům tento zvláštní dodatek k Chartě, nebo jak to nazýváte, o poměrech a postavení naší církve, bude to akt farářské nekázně, neposlušnosti a neúcty vůči vrcholnému úřadu a církvi. Je mi hluboce líto, že k tomu došlo. Všecko má svou míru. Není možno takto dále jít.

B/ Mně pak nezbude nic jiného než podati resignaci synodní radě a sdělit celé církvi, že jsem tak učinil pro Tvou neposlušnost a pro Tvé stálé zasahování do života církve, které působí celé církvi jen trápení. Já nemám jiné cesty, abych zastavil tento neblahý vliv Tvůj a několika dalších Tvých přátel v církvi, který již řadu bratří a sester zavedl do velmi přetěžké situace.

10. Znovu Tě žádám, abys všecko dobře rozvážil. Jinak se octneš na soudu církve, který bude přísný, ale spravedlivý.“

K výše uvedenému rozhovoru se vrací obsah zápisu synodní rady ze dne 29. září 1977...

Dvacátého osmého dubna 1977 oznamuje synodní senior synodní radě, že spolu se synodním kurátorem zahájili rozhovory s některými duchovními, kteří podepsali Chartu 77. Mezi prvními byli to vikáři E. Bauer, Z. Bárta, O. Valešová, ing. Bísek, který prozatím přinesl pouze písemné vyjádření, P. Brodský a Vojen Syrovátka. Své vyjádření zaslal písemně také vikář P. Hlaváč – avšak z důvodu odložení setkání synodní rady, jak ukazuje text jeho dopisu. Souhrnnou zprávu rada prozatím nevypracovává, neboť rozhovory nadále probíhají i v následujícím měsíci.¹²²

Pavel Hlaváč, t.č. evangelický farář v Proseči, ve svém dopise vysvětluje, jak je pro něho důležité neskrývat Bibli před světem, co všechno znamenala pro jeho rodinu a pro český národ obecně v průběhu jeho historie. Hrdě se k podpisu hlásí: „...Ano, podepsal jsem Chartu 77, tuto občanskou iniciativu, která se dovolává platných československých zákonů, zajišťujících občanská práva a mezi nimi i svobodu svědomí a náboženského vyznání. Citím rodičovskou odpovědnost před svými pěti dětmi. Jsem si též hluboce vědom

---

¹²² ÚCA ČCE, Zápisy SR: zápis z 28.4.

pastýřské odpovědnosti za bratry a sestry svého sboru... hlavní pohnutka je jediná: Abychom ve 20. století na území bývalého českého království, pro něž naši husitští předkové již v 15. století reklamovali svobodné hlásání Slova Božího, nemuseli tak, jako naši otcové v 17. a 18. století tu drahou, vzácnou, moudrou, tlustou a v kůži vázanou knihu, čím dál více ukrývat a bát se svobodně a radostně vyznávat Ježíše Krista...¹²³

Tomáš Bísek ve svém dopise se mimo jiné odvolává na slova synodního seniora Dr. Václava Kejře, který do odvolání proti negativnímu rozhodnutí o Biskově nastoupení do církevní služby napsal: „...dnes již přece každý ví, že násilí poráží samo sebe, že válka dnes znamená sebevraždu - neukončí-li lidstvo válku, válka ukončí lidstvo. Ale to neznamena, že bychom neměli bránit zlému, odmítat nenávisť a pomstu a stavět hráze nespravedlnosti, zastat se ukřivděných, trpících a slabých a volat po smíření na základě pravdy...“¹²⁴ Bísek dále poukazuje na bezpráví, které je v Československu trpěno, na nespravedlivé odsouzení Svatopluka Karáska a na to, co znamená pravda v životě člověka, křesťana, společnosti...¹²⁵

Vikář Vojen Syrovátka, který je nucen synodní radou se na jejím setkání koncem dubna 1977 vyjádřit ke svému podpisu Charty 77, píše: „...K podpisu Charty 77 mne vedl souhlas s textem tohoto prohlášení. Dle mého soudu Charta 77 věcně a pravdivě poukazuje k nedostatkům při dodržování lidských práv v ČSSR, zaručených čs. zákony i mezinárodními úmluvami, které ČSSR podepsala, mezi jiným i čs. zákonem č. 120 z minulého roku. Dále z Charty 77 zní k jejím čtenářům mravní apel, aby se nespokojovali stávajícím stavem věcí v oblasti lidských práv, aby usilovali stále o nápravu tam, kde je možno setkat se s bezprávím, křivdami. Tento mravní apel Charty 77 je dle mého soudu blízký i nárokům Písma, zejm. prorockým výzvám k starosti o osud ukřivděných a evangelijnímu nároku lásky k bližnímu. Proto mne k podpisu Charty 77 vedl především její mravní dosah...“

V podobném duchu se vyjadřuje i Zdeněk Bárta a další.

Na druhé straně lze nalézt i opačné vnímání situace okolo Charty v ČCE. Po rozeslání dopisu synodní radou na senioráty s dotazem na konkrétní signatáře představitel libereckého seniorátu Richard Firbas ve svém dopise synodní radě odpovídá: „...je tu i závažný theologický zkrat v pojetí vztahu pravdy a instituce... cesta, kterou nastoupil spolu s jinými jmenovaný, církvi neprospívá...budou-li bratři i v budoucnosti postupovat na svou vlastní pěst bez solidarity s „instituční“ církví, nebude moci tato církev pak převzít odpovědnost za důsledky, které by jmenovaným bratřím pokračování v nastoupené cestě dříve či později mohlo přinést...“¹²⁶

¹²³ ÚCA ČCE Trezor – dopis P. Hlaváče z 16.4.1977

¹²⁴ ÚCA ČCE, Korespondence – rok 1970, č.j.: 2742/70 (z 28.10.1970)

¹²⁵ ÚCA ČCE, Trezor – dopis Tomáše Bíska z 18.4.1977

¹²⁶ ÚCA ČCE, Trezor – dopis Richarda Firbase z 5.4.1977; č.j.: 47/77

Zápis synodní rady z půlky května informuje o nadále probíhajících rozhovorech jak s mladšími duchovními o jejich práci v církvi, tak i se signatáři Charty 77.¹²⁷

Dne 12. května oznamuje dr. Trojan, že petici o náboženské svobodě, kterou podepsalo celkem 31 bratří a sester, bylo 7. května 1977 odesláno Federálnímu shromáždění, čímž se jednalo o hrubé neuposlechnutí příkazu synodní rady. Pro synodní radu tento akt znamenal nastoupení samostatné cesty ve věcech církve, ve kterých jedině synodní rada byla podle církevního zřízení a řádů kompetentní.¹²⁸ Ta nakonec zareagovala ustanovením výboru, který měl sjednat kázeň právě ve smyslu onoho církevního zřízení. Dopad to mělo i na konání biblických kurzů, kdy si státní správa vymohla, aby se jich v žádném případě neúčastnili ani signatáři Charty 77, ani signatáři Postavení církve a věřících (tzv. elaborát jedenatřiceti).¹²⁹

V průvodním dopise k petici zaslané FS ČSSR podepsaní doplňují: „...předkládáme Vám v rámci petičního práva rozbor z oblasti církevně politických vztahů, který je zaměřen na postavení církve českobratrské evangelické, jak se vyvíjí v posledních letech. Někteří z nás jsou duchovními v činné službě, jiní t.č. mimo službu, další aktivními členy této církve v občanských povoláních. Všem nám záleží na tom, aby věřící lidé spolu s ostatními občany mohli svou víru a své přesvědčení vyznávat veřejně a bez překážek ve všech oblastech společenského života, v souhlase se svou životní orientací vychovávat své děti a mládež a svobodně utvářet svůj církevní a sborový život. Z přiloženého rozboru je patrné, že tyto zásady, které od nepaměti hájili naši otcové, a odpovídající našim zákonům a oběma Mezinárodním paktům, jsou v současnosti u nás narušovány.

Domníváme se, že by k zlepšení na tomto poli přispělo, kdyby zákonodární činitelé stvrdili právní záruky pro svobodný rozvoj církevního života v rámci stávajících zákonů a přijali zejména ve světle u nás nedávno ratifikovaných paktů o občanských a politických, resp. sociálních, hospodářských a kulturních právech doporučení úředním místům, zodpovědným za politiku vůči církvím a věřícím občanům, po případě upřesnili výklad určitých zákonných ustanovení /např. čl. 32 ústavy, zákon 218/1949 Sb. apod./ v duchu respektu vůči vyznání a přesvědčení občanů.

Naše podání vyrůstá z občanské iniciativy. Jako členům církve českobratrské evangelické jsou nám známy pokusy našeho vedení, synodní

R. Firbas byl vyhlídnut St. Bezpečností v následujících letech, aby vystupoval podle záměrů církevní politiky KSČ, zvláště v období příprav XXV. synodu ČCE – viz. Dinuš, Peter: ČCE v agenturním rozpracování StB. Sešity ÚDV č. 11, 2004. s. 41.

¹²⁷ ÚCA ČCE, v Zápisy SR: zápis z 12.5.1977

¹²⁸ ÚCA ČCE, v Zápisy SR: zápis z 29.9.1977

¹²⁹ ÚCA ČCE, v Zápisy SR: zápis z 2.6.1977

rady, o zlepšení vztahů mezi církví a státem při mnohých jednáních. Smyslem našeho podání je též přispět k takovému stavu, aby věřící a členové církvi mohli ze svých předpokladů a tradic přispívat k rozvoji vlastního i celé společnosti....“ (podepsaní: Milan Balabán, Zdeněk Bárta, Edmund Bauer, Ing. Tomáš Bísek, Daniela Bísková, Petr Brodský, Daniela Brodská, Aleš Březina, Dr. Ladislav Hejdánek, Pavel Hlaváč, Jan Hrabina, Miroslav Jirounek, Svatopluk Karásek, Jan Keller, Marta Kellerová, ing. Alfréd Kocáb, Dr. Božena Komárková, Jan Kozlík, ing. Petr Krejčí, Milena Krejčová, Ing. Jan Litomiský, Jaroslav Pfann, Marie Matzenauerová, Bohdan Pivoňka, Miloš Rejchrt, Vojen Syrovátka, Dorkas Syrovátková, Jan Šimsa, Dr. Ing. J. Trojan, Miloslav Vašina, prof. Josef Vydrář)¹³⁰

Dokument s názvem Postavení církve a věřících se skládá z deseti oddílů a dodatku:

- 1) Omezování sborové aktivity
- 2) Omezování ekumenické činnosti
- 3) Státní souhlas k vykonávání duchovenské činnosti
- 4) Faráři v činné službě
- 5) Omezování a nátlak v oblasti náboženské výchovy
- 6) Postih v zaměstnání
- 7) Přístup k vzdělání
- 8) Nová orientace
- 9) Publikační činnost církve
- 10) Konventy a synody¹³¹

Dr. Škarvan a Dr. Kejř na tento odeslaný dokument reagují 17. června prohlášením, který rozesílají všem sborům: „...synodní rada stála před skutečností, se kterou nikdy nepočítala... V církvi je neústupná skupina bratří a sester, kteří vědomě vytvářejí konfliktní situace jako je např. ta, která nastala neuposlechnutím varování synodního seniora... Synodní zastupitelstvo... zdůrazňuje, že zastupovat církev, hájit zájmy a její práva může pouze synodní rada... rozhodlo dále, že do sborů bude zasláno stanovisko učitelů Komenského bohoslovecké fakulty evangelické k situaci v naší církvi. Toto stanovisko upřesňuje věroučné postoje v 8 základních bodech. Stanovisko přikládáme a prosíme, aby mu byla věnována pozornost ve sborech...“ Připomínají skutečnost z Kšaftu Jana Amose Komenského, ve kterém je napsáno, že je důležitá milost k církevnímu řádu a kázni, která musí být mezi Božími dětmi a zcela se distancují od dokumentu „jedenatřiceti“.

Text „Osmi tezí“, který je k dopisu synodní rady přiložen, je otištěn pod názvem „K situaci v českobratrské církvi evangelické“. Úvod se zabývá faktem, že v ČCE se po dobu několika let objevují snahy vtáhnout církve do

---

¹³⁰ ÚCA ČCE Trezor – dopis adresovaný Federálnímu shrom. 31 evanglíky z 7.5.1977

¹³¹ *Postavení církve a věřících*, v: Protestant 1997/8, s. 10–16

politického zápasu na pozice, které nejsou bohoslovecky oprávněny a které negují socialistické společenské a politické podmínky, ve kterých věřící žijí a na kterých se chtějí podílet, a to především proto, že socialistické hnutí vnímají jako výraz lidské touhy po svobodě a sociální spravedlnosti. Autoři vyjadřují svůj vděk za to, že mohou v socialistickém řádu, který se nejpřiměřenější formou vyrovnává se základními problémy dějinné cesty lidstva žít.

Učitelé Komenského bohoslovecké fakulty evangelické cítí, že je nutné, aby se církve jasně rozhodla o podstatných věcech svého zaměření. K tomu formulují předběžné okruhy, ke kterým by církve měla zaujmout jednoznačný postoj. Teze uvádějí slovy: „*Teze vyzdvihují nejaktuálnější aspekty naší vyznavačské tradice a zároveň odmítají hlavní teologicky nesprávné programové výzvy, které matou naše rozhodování z víry.*“ Jsou sestaveny podle klíče staré vyznavačské formule „*vyznáváme x odmítáme*“.

- 1) „...Odmítáme názor, že církve je jen lidské sdružení či nápravné hnutí, jehož existenci ospravedlňují cíle, které si samo klade, a které se musí v soutěži s jinými sdruženími a hnutími prosazovat obvyklými prostředky.
- 2) ...Odmítáme názor a postoje, které vyvolávají zdání, že církve nemůže existovat ve společnosti socialistické.
- 3) ...Odmítáme pokusy jednotlivců zatlačit církve do ilegality ve falešném domnění, že jen tak splní své poslání. Víme, že v krajních situacích žila církve v minulosti i mimo občanský zákon. Není však na nás, abychom takové nežádoucí situace přivolávali a budili tak falešnou představu, že evangelium a život z víry jsou věci pokoutní, jež je třeba utajovat.
- 4) ...Odmítáme názor, že církve ve svých projevech a postojích nemusí mít zřetel na dějinně společenskou situaci, ve které žije.
- 5) ...Odmítáme však názor, že tato pravidla, která odvozujeme z novosti života v Kristu, smíme ukládat těm, kdo ještě v Ježíše Krista neuvěřili.
- 6) ...Odmítáme dávat v církvi prostor jakýmkoli nátlakovým akcím a intrikám.
- 7) ...Odmítáme názor, že ve vztahu k neporozumivému nebo nepřejíciému okolí smí církve jednat bez zřetele ke Kristovu příkladu.
- 8) ... Odmítáme názor, že církve si má vynucovat zvláštní výsady a na základě nátlakové strategie podnikat akce pro svůj prospěch a své zachování.“¹³²

K podrobnému prošetření celé situace byla v červnu ustanovena speciální kárná komise synodní, která však poměrně brzy zjistila, že nemá dostatek

---

¹³² ÚCA ČCE Trezor – K situaci v českobratrské církvi evangelické – dokument označený ručně č. 9

nástrojů k postihu signatářů „Podání 31“. Vzhledem k nově vyhlášenému kárnému řádu, měla najednou církev dva řády téhož zaměření (Kárný řád a Řád pastýřské péče). Nebyly však použitelné na projevy nekázně, které se staly před vyhlášením Kárného řádu. Po mnoha rozhovorech dostali nakonec faráři, kteří podepsali petici, důtku, event. důtku s výstrahou.¹³³

Dr. Kejř dává všem sborům ve zprávě ze zasedání synodní rady na vědomí, jaká opatření se synodní rada rozhodla učinit a zároveň vyslovila žádost, aby všichni, kdo mají nějaké připomínky k návrhu nového kárného řádu, je zaslali na církevní vedení do 15. srpna 1977. Svůj dopis uzavírá Pavlovým veršem: „Protož napomínejte se vespolek a vzdělávejte jeden druhého...“(1 Te 5,11).¹³⁴

V červenci 1977 se synodní rada dozvídá, že Ing. A. Kocáb zaslal Generálnímu sekretariátu Světové radě církví dopis, ve kterém líčí situaci v církvi, a také opis „Podání 31“ Federálnímu shromáždění ČSSR. Generální sekretariát SRC se dotazuje na stanovisko synodní rady z důvodu zaujetí vlastního postoje v případě obdržení podobných dopisů jinými ekumenickými organizacemi. Na základě pověření synodního seniora dostává dr. J. Otter vypracovat koncept odpovědi.¹³⁵ Poté dr. Kejř žádá návštěvu na Sekretariátě pro věci církevní, aby zde dal na vědomí, že obdržel ze Světové rady církví z Generálního sekretariátu dotaz na záležitost petice, podané 31 podepsanými členy ČCE.¹³⁶ Nakonec se v Ženevě prostřednictvím dr. Smolíka dostává do rukou reverenda Conrada Raisera, zástupci generálního tajemníka SRC, dopis od Dr. Kejře, který píše o existenci malé skupiny kazatelů, tzv. Nové orientaci, která se i přes snahy učitelů Komenského fakulty teologicky oddělila a která ztratila důvěru státních orgánů, a proto byla jejich kazatelská činnost zastavena. Popisuje, jak někteří podepsali Chartu 77 (zřejmě z důvodu jejich osobní záležitosti), avšak v květnu již celá skupina připravila petici, kterou zaslala Federálnímu shromáždění ČSSR, a tím se stala příčinou krize v celé ČCE. Synodní senior dále upozorňuje na to, že petice je založena pouze na polopravdách. Z dopisu vyznívá, že podává rezignaci¹³⁷, což ostatně poprvé (na základě dohledatelné dokumentace) vyslovuje poprvé v průběhu setkání s Jakubem Trojanem při „soukromém“ kárném hovoru ve svém bytě 20. dubna 1977¹³⁸ (viz str. 44).

---

¹³³ ÚCA ČCE, Zápisy SR: zápis z 16.6.1977 a 29.9.1977

¹³⁴ ÚCA ČCE Trezor – Zprávy ze zasedání synodní rady dne 16.6.1977 – všem sborům

¹³⁵ ÚCA ČCE, Zápisy SR: zápis z 14.7.1977

¹³⁶ ÚCA ČCE, Zápisy SR: zápis z 4.8.1977

¹³⁷ Hříbek, Pavel. *Nová orientace – hledání a zápisy hnutí otevřeného rozhovoru.*

Diplomová práce (ETF UK), Praha, 2004. s. 249–250

¹³⁸ ÚCA ČCE, Zápisy SR: zápis z 29.9.1977; Trezor – samostatný zápis s nevýznamnými obměnami

Československé církvi evangelické se nakonec podaří zabránit prodiskutování apelů Nové orientace na zasedání Světové rady církví. Církev po rozsáhlých hovorech zaujímá prorežimní stanovisko a dále uklidňuje situaci v církvi.

K zápisu ze zasedání synodní rady je poprvé přiložen veškerý souhrn „vyšetřování“ ohledně ing. dr. Jakuba S. Trojana, presbytera libišského sboru, tj. od dubnového rozhovoru v bytě Dr. Kejře přes další rozhovory směřující k nabídce prohlášení lítosti a přistoupení ke smíření až po udělení správního trestu důtky s výstrahou dne 29. září 1977.

Důtka s výstrahou je rovněž udělena těm, kteří „*ve všech rozhovorech obhajovali svůj čin a nepřistoupili na prohlášení lítosti z neúnosného zatížení synodní rady celou akcí:*“

faráři mimo službu Milanu Balabánovi
vikáři Zdeňku Bártovi
vikáři Edmundu Bauerovi
vikáři ing. Tomáši Bískovi
vikáři Petru Brodskému
vikáři Pavlu Hlaváčovi
vikáři mimo službu Svatopluku Karáskovi
vikáři Janu Kellerovi
vikáři mimo službu ing. Alfrédu Kocábovi
vikářce Marii Matzenauerové
vikáři Jaroslavu Pfannovi
vikáři Bohdanu Pivoňkovi
vikáři mimo službu Miloši Rejchrtovi
vikáři Vojenu Syrovátkovi
faráři mimo službu Janu Šimsovi
vikáři Miloslavu Vašinovi¹³⁹

Opatření Státní bezpečnosti, která přes „své“ loajální lidi působila na dění v církvi, „*měla tak dopad na průběh XX. Synodu ČCE, který se konal 20.–22. listopadu 1977. Jednání synodu Státní bezpečnost pečlivě připravovala od roku 1976 ve spolupráci s okresními a krajskými národními výbory, přičemž bylo informováno oddělení agitace a propagandy ÚV KSČ.*“ Tím, že synodní rada měla situaci pevně v rukou, což potvrzuje závěrečné slovo nového synodního seniora a rovněž bývalého seniora, nebylo již zapotřebí podle Státní bezpečnosti dalších opatření proti představitelům Nové orientace, kterým bylo zabráněno působit nadále na bohoslovce.¹⁴⁰

Dvacátý Synod ČCE uzavírá v církvi etapu vize svobody z Pražského jara.

¹³⁹ ÚCA ČCE, Zápisy SR: zápis z 29.9.1977

¹⁴⁰ Dinuš, Peter: *Československá církev evangelická v agenturním rozpracování StB*. Sešity ÚDV č. 11, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004. s. 33; sek. zdroj: Kosová Vlasta: *Boj orgánů StB s antisocialistickými tendencemi v Československé církvi evangelické*. A MV ČR Praha, VŠ SNB, Fakulta StB, diplomová práce, 1980, s. 75.

4.3. Církev československá husitská

Církev československá husitská vznikla pod názvem Církev československá odštěpením od Římskokatolické církve ke konci roku 1919. Její počátek je spojen s politickými změnami po první světové válce, kdy nově vzniklá Československá republika hledala nejen politickou, ale i duchovní a náboženskou identitu. Její vztažnost k historickému husitství je dána teologickou orientací, nikoli kontinuitou církevní správy. Jedná se o převzetí husitského bohosloví v takové podobě, jakou čerpali zakladatelé této církve ovlivnění katolickým modernismem z obrozeneckého, romantizujícího a historizujícího obrazu husitství druhé poloviny 19. a počátku 20. století.

Po roce 1968 se Československá církev přihlásila k demokratizaci politického života a jednoznačně odsoudila okupaci ČSSR vojsky Varšavské smlouvy. Církev se postupně vyvíjela k postojům blízkým protestantismu. V roce 1971 se církev přejmenovala na Církev československou husitskou.

V čele Církve československé husitské stojí patriarcha a ústřední rada. Na diecézní úrovni je představitelem biskup, který spravuje diecézi spolu s diecézní radou. V čele náboženské obce stojí farář nebo administrátor a rada starších. Na každé úrovni správy jsou tedy rovnoměrně zastoupeni duchovní a laici.

Dnes má Církev československá husitská 292 náboženských obcí, které jsou rozděleny mezi šest diecézí se sídly v Praze, Brně, Olomouci, Hradci Králové, Plzni a Bratislavě.

„Církev československou husitskou tvoří křesťané, kteří usilují naplnit současně snažení mravní a poznání vědecké Duchem Kristovým, jak se nám zachoval v Písmu svatém a v podání starokřesťanském a jak je dosvědčen hnutím husitským, českobratrským a dalším úsilím reformačním.“¹⁴¹

V roce 1977 stál v čele církve patriarcha Prof. PhDr. ThDr. hc.c. Miroslav Novák, starozákonní teolog (1907-2000).

Narodil se roku 1907 v Kyjově na Moravě do katolické rodiny, z níž matka pod dojmem z prvních českých bohoslužeb na Moravě vstoupila do „mlad'oučké“ Církve československé husitské. Dr. Novák po absolvování gymnázia vystudoval Husovu československou evangelickou fakultu bohosloveckou v Praze a zaměřil se na Starý zákon. V roce 1928 byl vysvěcen na kněze. Po tříletém studiu na univerzitách v Německu, působil jako farář a pak jako učitel náboženství na středních školách v Praze a souběžně přednášel Starý zákon a vyučoval hebrejskému jazyku na církevní Vysoké

---

¹⁴¹ <http://www.csh.cz/>, (cit. 15.5.2012)

škole bohovědné. Od roku 1945 suploval na Husově československé evangelické fakultě bohoslovecké a po pěti letech zde učil jako řádný profesor. V roce 1945 byl zvolen předsedou sedmičlenné Ústřední národní správy Církve československé a rok poté biskupem pražské diecéze CČS a v roce 1961 čtvrtým patriarchou. Pod jeho vedením vstoupila církev roku 1964 do Světové rady církví. V roce 1971 přidala do svého názvu slovo „husitská“ na základě dokumentu „Základy víry“.

Dr. Novák se ve svých článcích zaměřoval na sociálně-etický důraz zvěsti proroků. Pravděpodobně jeho vztah k sociální problematice byl důvodem jeho vstupu do Komunistické strany v roce 1945, z níž však záhy vystoupil, ale přesto byl nadále veden jako důvěrný člen strany. Přestože v roce 1968 nesouhlasil se vstupem varšavských vojsk na území Československa (bylo připraveno náhradní vedení církve v případě krizové situace)¹⁴² a v roce 1989 vyhlásil rozhodný nesouhlas se zásahem proti demonstrantům na Národní třídě dopisem adresovaným tehdejšímu předsedovi vlády ČSR Františku Pítrovi, jeho postoj v roce 1977 byl převážně prorežimní a tedy i zaměřený proti Chartě 77. Jeho veřejná činnost byla obrácena k mírovým a společenským organizacím. Po revoluci v roce 1989 mu byla nabídnuta zdravotní dovolená a poté byl Dr. Novák vyzván k okamžité abdikaci. Rozhodl se odejít do důchodu. Biskupové mu poděkovali za celoživotní službu v církvi s ujištěním, že zůstává emeritním patriarchou.¹⁴³

Prof. ThDr. Zdeněk Kučera Dr.h.c., český teolog a filozof, se narodil roku 1930 v Bratislavě, vystudoval teologii a filozofii v Praze a v Basileji u Karla Bartha. V letech 1966-74 působil jako farář CČSH a přednosta ideového odboru Úřadu patriarchy. Koncem šedesátých let pracoval na Husově čs. bohoslovecké fakultě jako odborný asistent, koncem sedmdesátých let jako docent a od roku 1981 jako profesor. V době normalizace byl pět let donucen pracovat v dělnických profesích a ve stavebnictví. V roce 1990 byl zvolen děkanem Husovy československé bohoslovecké fakulty a následně po její inkorporaci do Univerzity Karlovy byl třikrát děkanem Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy.

Přednášel na více než dvaceti zahraničních univerzitách, v letech 1982-6 byl viceprezidentem Deutsche Paul Tillich Gesellschaft. Je nositelem českých i zahraničních vyznamenání (tři papežské medaile, Pro ecclesia et pontifice, Řád svatého Lazara a další).

Dnes na Husitské teologické fakultě UK působí jako přednosta Naukového odboru a duchovní péče.

---

¹⁴² Kučera, Zdeněk – rozhovor nahrávaný na MP3 dne 17.2.2012

¹⁴³ Český zápas, r. 87 č. 45, ze dne 4.11.2007, s. 1 a 3

Zdeněk Kučera měl klíčový význam v teologickém směřování dané fakulty, neboť se zaměřil na to nejzákladnější „zauzlení“ veškeré pravověrné křesťanské teologie, na mysterium trojjednosti Boha a přičinil se o výzkumný záměr, který měl objasnit světlé a stinné stránky katolického modernismu.

Dr. Zdeněk Kučera musel v roce 1974 ukončit svou činnost na vysoké škole, tudíž v době vzniku Charty 77 pracoval ve stavebním podniku, nejdříve jako vedoucí sekretariátu ředitele, poté v továrně jako manuální dělník se současným arcibiskupem, resp. metropolitou pravoslavné církve. „...*A byl tam ještě jeden člen naší církve, ústřední rady, takže ta fabrika měla jaksi pořád ještě určitou svoji páteř, což se projevilo tak, že když sháněli po fabrikách tu antichartu, tak nás ředitel zavolal do hospody..., přečetl, co by se tak mělo napsat jako anticharta a jeden z těch dělníků mu říká: soudruhu řediteli, čteš jsi tu Chartu? No nečetl. Tak nám prosím tě tady nic nevykládej, my se k tomu vyjadřovat nebudeme, pokud nebudeme vědět, co je tam napsáno. Takže ředitel poslal znovu pro pivo a nakonec byla odhlasována rezoluce se dvěma větami: máme rádi svou vlast a nemáme rádi lidi, kteří se o ní špatně vyjadřují...“*

Za Prohlášením stanovisek církví k Chartě 77 Dr. Kučera vidí především důvod v neinformovanosti, na jejímž základě bylo církevní vedení „zmatené“. Cizina vnímala situaci vně republiky jinak než ti, co žili uvnitř. Dr. Kučera dává příklady, jak např. v cizině věděli o chystané okupaci ČSSR vojsky varšavské smlouvy, nebo o chystaném Havlově prezidentském úřadu apod., s tím, že totéž se dělo okolo Charty 77. Zdůrazňuje složitost situace pro lidi či církve, jež neměli bezprostřední kontakt s cizinou. Vzpomíná na společné zkušenosti (s Hejdánkem, Balabánem, Trojanem) útlaku ze státní strany – nemožnost vyučovat na fakultě, odebrání státního souhlasu k výkonu duchovní služby, zákaz studia na humanitních oborech pro jejich děti apod.

„Ale ta generace, která to zakusila, tak držela takovým bytostným způsobem pohromadě. Ať už to byli bratři z evangelické církve nebo katolíci. Samozřejmě byly tam ty konfesní rozdíly, ale ty vůbec nebyly tak důležité. Nakonec já jsem potom napsal knihu o Trojici a pan děkan Zvěřina z ní učil, na katolické, říkal mně to. A s evangelíky, s Molnárem, jsem vydal Moderní teologii Bartha, Brunnera, že jo, Tillicha, no a to se zase učilo na těch filozofických domácích seminářích... Tam prostě bylo důležité zásadní směřování, a vydržet. Každý musel zvážit svoje, každý měl jiný ten osud...“¹⁴⁴

Bývalý vesnický farář Mgr. Vladimír Červený, dnes knihovník a archivář v Ústředním archivu a muzea CČSH, udržoval s manželkou při dvou dětech 17 bohoslužebných středisek (v jiné části rozhovoru: měli „na starost“ 150 vesnic

---

¹⁴⁴ Kučera, Zdeněk – rozhovor nahrávaný na MP3 dne 17.2.2012

– tři náboženské obce a dva kraje), což znamenalo patero bohoslužeb každou neděli.

Vzpomíná, jak přišel o státní souhlas jenom díky tomu, že při pohřbu právníka krajského výboru KSČ řekl při závěrečné modlitbě „prosím povstaňte“. Ještě téhož dne se dočkal výhrůžných telefonátů s tím, že manipuluje lidmi a štuje je proti režimu...

Byl odsouzen až „na pátý pokus“: špionáž, způsobení havárie, rozkrádání, ilegální tisky, nakonec za zneužití děvčátek: „... soud prohlásil: *sice nebylo prokázáno, že se skutek stal, ale došel k přesvědčení, že se stát musel...*“ a uvězněn na Borech.

Vydával pro diecézi CČSH mírové materiály, cca 50 výtisků pro 50 duchovních. Vycházely od roku 1966 až do roku 1985. „*U výslechu jsem zjistil, že je estébáci znali přesněji než naši vlastní lidi.*“ Pracovníci Státní bezpečnosti tvrdili, že vydává ilegální list, ale farář Červený se bránil tím, že se jedná pouze o materiály pro duchovní, že jsou vyráběné ormigem¹⁴⁵ jako podnikové noviny. Klasickému samizdatu se v církvi věnoval Erwin Kukučka, nynější farář v Ústí nad Orlicí.

V období vzniku Charty 77 našel Mgr. Červený doma v poštovní schránce zastrčenou obálku bez adresy, ve které bylo několik listů průklepového papíru s několika stránkami podpisů: „...*v podstatě jsme nikdo nevěděl, o co jde. Ta kampaň se rozbíhala. No, kdo mi to do té schránky strčil, do dneška nevím. Podezření mám, prokázat ho nemůžu, protože dotyčná osoba mi při jiném rozhovoru řekla: tenhle ten papír, kdyby v tuhle chvíli měli estébáci, byli by velice rádi...Na zimním synodu jsem vzal svého faráře a přednášejícího, což byl dr. Kaňák, náš historik. A říkal jsem: mám pro vás něco důležitého a jdeme do lesa... tam jsme to předčítali nahlas...*“ Faráři Červenému jména nic neříkala, ale dr. Kaňák je komentoval. Po návratu ze synodu bylo po biskupovi Fialkovi ministerstvem vyžadováno odsouzení Charty...

Na konkrétní dotaz, zda Mgr. Červený podepsal Chartu 77, nepřímo říká: „*Neexistuje můj autentický podpis. Dal jsem najevo ochotu, pak se objevil... a když jsem za tím šel, tak jsem se dozvěděl - ale to stejně není tvoje jméno... Zajímavé je, že je pod pseudonymem „Elektrikář“, protože já mám elektrotechnickou průmyslovku. Ale na tom mě estébáci nehonili, jenom se zmínili, když jsme byli úplně sami na chvílku, tak ti, co si mě šli vyzvednout a měli jistotu, že snad nikdo neposlouchá, tak mi to víceméně zašeptali do ouška... kromě toho mám dojem, že to byla soukromá akce Nové orientace, do které my jsme jim platní nebyli... Sondoval jsem, od koho jsem to mohl dostat, tak jsem neutrálně tu a tam utrousil: kdybych věděl, já bych to klidně podepsal,*

---

¹⁴⁵ Anilinem nasvěcené speciální blány se pokládají rubovou stranou na křídový papír. Při psaní strojem bez pásky se anilin zrcadlově na křídou otiskne. A poté se vezme hrubý list papíru navlhčený lihem a ve speciálním stroji se anilin přenesne na papír

musel bych ale znát ten text... a najednou se moje jméno v prosincové¹⁴⁶ várce objevilo...“

Vynucené prohlášení církve k Chartě 77 považuje Mgr. Červený zcela za bezcenné. Bylo vytištěné z důvodu eliminace zákazu vydávání týdeníku Český zápas. Vzpomíná zkušenost, kdy v době normalizace patriarcha Novák připravil novoroční zamyšlení, které vyšlo pod velkým titulkem na první straně prvního čísla „Ať neví levice, co činí pravice“, a kdy pro záchranu týdeníku museli složit „úplatek“. Proto tentokrát nechtěli riskovat...¹⁴⁷

---

¹⁴⁶ v Prečan, Vilém: *Charta 77. 1977–1989. Od morální k demokratické revoluci. Praha–Bratislava, 1990 s. 489.492* „Číslo v závorce na konci údaje o signatářích jsou čísla dokumentu Charty 77, jímž bylo jméno signatáře zveřejněno: čísla dokumentů 1 až 29 bez udání letopočtové zkratky pocházejí z let 1977–1981“ (lze ověřit ve věcném rejstříku k dokumentům Charty 77 pod heslem Seznamy signatářů Prohlášení Charty 77). V seznamu u uvedeného signatáře Vladimíra Červeného, elektromontéra, je uvedeno v závorce číslo „14“.

¹⁴⁷ Červený, Vladimír – rozhovor nahrávaný na MP3 dne 9.2.2012

5. Závěr

5.1. Diskuse

V následující části se pokusím reflektovat některá omezení předloženého průzkumu a diskutovat možnosti dalšího zkoumání studované problematiky.

Ohledně struktury celé práce mně přišlo důležité oddělit samostatně problematiku tisku a věnovat mu zvláštní kapitolu. Kdybych měla k dispozici výrazně více času, raději bych volila propojení s ostatními dokumenty a rozhovory.

Možná se zdá být nepodstatná zmínka o formě a struktuře u církevního tisku, avšak zaujala mne podobnost s politickými deníky. Mohu předpokládat, že vycházela z dobového pojetí editace tiskovin. Ztučnělé zdůraznění politických statí mohlo mít minimálně dva důvody: 1) ovlivnění čtenáře, jehož podkladem může být manipulace, 2) snaha ovlivnit kontrolní složky státního aparátu ve smyslu vyvolání dojmu církevní loajality vůči socialistickému zřízení, přičemž druhý bod neeliminuje první (čtenář může být nevědomě ovlivňován).

Zvažovala jsem, zda zmiňovat některá témata, aby nedošlo k tzv. uhnutí od základní myšlenky. Např. u Římskokatolické církve ohledně existence Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris*, kde považuji za podstatné sdělit, do jaké situace v katolické církvi Charta 77 vstoupila a do jaké půdy její semínka ne-lži zapadala. Totéž se týká připomenutí období před vznikem Charty 77 u Českobratrské církve evangelické.

Nejtěžší pro mne bylo získat data ohledně Církve československé husitské, neboť Ústřední archiv a muzeum CČSH je dlouhodobě kvůli havárii a následně rekonstrukci uzavřen. Rovněž se mi nepodařilo zkontaktovat někoho, kdo by byl více ochoten se podělit o zkušenosti, jak reagovalo církevní vedení na vznik Charty 77 a její odsouzení komunistickým režimem.

Při zpracování tématu, kdy se vychází z pamětí účastníků, se nabízí otázka, jak dalece jsou memoriály objektivní? V našem případě lze vidět i na tak pro chartisty banálním¹⁴⁸ případě, jako je převážné autorství prvního dokumentu Charty 77. Např. Pavel Hlaváč tvrdí, že se jedná o Hejdánkův text, zatímco Karel Floss to vnímá jako Němcův, který je Hejdánkem dotažený, a Havel se považuje s Hejdánkem za autora. Tomáš Halík vzpomíná, jak se v srpnu 1976 se od Jiřího Němce dozvěděl, že připravil s Václavem Havlem hnutí, které by

---

¹⁴⁸ Banální proto, že jim nešlo autorství, ale jen pouze o obsah.

mohlo být zárodkem opoziční politické strany nebo hnutím zdůrazňujícím lidská práva.¹⁴⁹

Roli může hrát i taková skutečnost, jakou je fyziologická ztráta paměti, která může být nahrazována nepravými vzpomínkami či vzpomínkovými klamy. Základním faktorem zapamatování je postoj, kdy si člověk zapamatovává to, co odpovídá jeho zaměření. Navíc příjemné se zapamatovává lépe než nepříjemné. Nehledě k tomu, že ne všichni lidé si stejně rychle a snadno zapamatovávají a vybavují různé druhy vnějších podnětů i vlastních vnitřních zážitků.

Mnohdy se objektivnost může týkat i postojů, které měly konkrétní osoby vůči režimu či Chartě 77 samotné apod. Nepodepsání Charty nemuselo vždy plynout jen z loajality k režimu či strachu z perzekuce. Lidé zachovávali různé postoje, např. spisovatel Ivan Klíma tvrdil, že nepotřebuje žádnou Chartu podepisovat, protože jeho názory jsou vyjadřovány v postavách jeho her a románů¹⁵⁰. V Českoslovenku však byli i mnozí lidé, kteří jednali proti strachu, hodně jich zůstalo bezejmenných a mnohým se dostalo zúčtování ze strany státní moci.

Domnívám se, že výtky, které byly vedeny proti chartistům ohledně vedení dialogu s komunistickou mocí, nebyly mnohdy na místě. Dobře věděli, že dialog se státní mocí není dost dobře možný, ale trvali na legalitě, v jejímž rámci bylo možné využít petičního práva a oslovovat tak mocenské orgány s připomínkami toho, co nedodržují.

5.2. Závěr

Cílem této práce bylo zachytit určitou etapu v roce 1977 po vzniku Charty 77 a to:

- v reakcích Rudého práva a legálního církevního tisku (Kostnické jiskry, Český zápas, Katolické noviny),
- v prohlášeních vydaných církvemi,
- v archivních dokumentech,
- v rozhovorech, publikovaných i autentických.

Závěry, které plynou z uskutečněného průzkumu lze shrnout do následujících bodů:

- Studie ukazuje historicko-společenský kontext, do kterého Charta 77 vznikla. Více než dvacetileté soužití chartistů různých názorů vedle

---

¹⁴⁹ Jandourek, Jan: „Tomáš Halík. Ptal jsem se cest. Rozhovory.“, Portál, s.r.o., Praha, 1997, s. 127

¹⁵⁰ osobní sdělení prof. Noemi Rejchrtové dne 25.5.2012

- sebe ukazuje i na to, že křesťan zde není jen sám pro sebe či svou církev, ale též pro společnost a lidstvo jako takové, které je nadnárodní.
- Průzkum nabízí povšechný pohled na reakci ohledně Charty 77 v životě tří konkrétních církví v roce 1977 a ukazuje tehdejší „nutnou“ provázanost se státní správou, vyplývající z přijetí církevních zákonů v roce 1949. U Českobratrské a Římskokatolické církve se setkáváme s dvojím postojem již od padesátých let, jedním loajálním vůči režimu a druhým protirežimním, zastávajícím obhajobu lidských práv. V ČCE se v období vzniku Charty projevuje více osobní rovina, neboť mnoho signatářů Charty pocházelo z Nové orientace. Ti potom těm pasivním nastavovali zrcadlo při teologickém zdůvodňování jejich nečinného postoje. Církev v totalitním státě mají svá specifika, od boje proti perzekuci až po ochranu svých členů.
  - Za povšimnutí stojí, že u politicky zaměřených článků v církevním tisku je používána tehdejší rétorika, která se vyskytuje v běžném sekulárním tisku.
  - Nejméně informací je sděleno ohledně Církve československé husitské (viz výše), je zapotřebí ke studiu vícero pramenů.

Při sběru dat, kdy jsem se setkávala s různými prameny, jsem zjistila, že mnohé údaje již byly zpracovány. Domnívám se, že by stálo za úvahu věnovat se pouze jedné církvi, a to výrazně podrobněji. Tato práce přímo vybízí k hlubšímu studiu např. život představitelů Církve československé husitské v dané době.

Seznam literatury

- BÁRTA, Jan. *Dana Němcová. Lidé mého života*. Portál, s.r.o., Praha, 2003
- BERÁNEK, Josef. *Václav Malý. K hledání pravdy patří pokora*. Portál, s.r.o., Praha, 2002
- Cesta církve IV. Evangelické brigády*. Knižnice studijních textů Českobratrské církve evangelické, Praha, 2011
- ČAPEK, Jan. *Vztah ke státu v: Českobratrská církev evangelická... průvodce čili baedeker*, ed. Macek, Ondřej, listopad 2008
- DINUŠ, Peter. *Českobratrská církev evangelická v agenturním rozpracování StB*. Sešity ÚDV č. 11, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004
- FISCHEROVÁ, Sylva. *Bůh vždycky zatřese stavbou. Rozhovor Sylvy Fischerové s Karlem Flossem*. Vyšehrad, 2011
- FRÝDL, D. *Reformní náboženské hnutí v počátcích Československé republiky, Snaha o reformu katolicismu v Čechách a na Moravě*. Pontes Pragenses, sv. 14, Brno, L. Marek, 2001
- HARTMANN, Jan, SVOBODA, Bohumil a VAŠKO, Václav. *Kardinál Tomášek. Svědectví o dobrém katechetovi, bojácném biskupovi a statečném kardinálovi*. Zvon. České katolické nakladatelství. Praha, 1994
- HAVEL, Václav. *Dálkový výslech – Rozhovor s Karlem Hvižd'alou*. Melantrich, Praha, 1990
- HOLEČKOVÁ, Marta Edith. *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. Vyšehrad, 2009
- HŘÍBEK, Pavel. *Nová orientace – hledání a zápasy hnutí otevřeného rozhovoru*. Diplomová práce (ETF UK), Praha 2004
- JANDOUREK, Jan. *Tomáš Halík. Ptal jsem se cest. Rozhovory*. Portál, s.r.o., Praha, 1997

JANDOUREK, Jan. *Václav Malý. Cesta za pravdou. Rozhovory*. Portál, s.r.o., Praha, 1997

KANTŮRKOVÁ, Eva. *Co je moderní*. v: Studie č. 85–86. Křesťanská akademie v Římě I–II/1983

KOSOVÁ, Vlasta. *Boj orgánů StB s antisocialistickými tendencemi v Českobratrské církvi evangelické*. A MV ČR Praha, VŠ SNB, Fakulta StB, diplomová práce, 1980.

MACEK, Ondřej. *Českobratrská církev evangelická...* Baedeker, listopad, 2008

MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc. Vzpomínky, texty a rozhovory*. Vyšehrad, 2007

MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1989

MORÉE, Pieter. *Jak ČCE nabyla ducha svobody a jak o něj přišla*. v: *Cesta církve I. Knižnice studijních textů Českobratrské církve evangelické*. Praha, 2009

O čem píše krajský tisk, Československý ústav zahraniční, Praha, č. 22/2004

PAULAS, Jan, ŠEBEK, Jaroslav. *Katolické noviny 1949 – 1989*. Katolický týdeník s.r.o., 2009

Postavení církve a věřících, v: Protestant 1997/8

PREČAN, Vilém. *Charta 77. 1977 – 1989. Od morální k demokratické revoluci*. Čs. dokumentační středisko nezávislé literatury ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny ČSAV a ARCHA – vydavatelstvo Koordinačného centra Verejnosti proti násiliu jako 6. svazek ediční řady Acta creationis Scheinfeld – Praha – Bratislava, 1990

PŘIKRYL, Ivo. *Českobratrská církev evangelická a opoziční projevy vůči normalizačnímu režimu*, MU v Brně, FSS, 2006

- REJCHRTOVÁ, Noemi. *Amadeo Molnár historik a teolog „reformace“*. v: Macek, Petr (ed.), *Ročenka Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy 1996–99*, ETF UK, Praha, 1999
- ROHLÍKOVÁ, Slavěna. *Strana, stát a masmédia*. v: *Manipulátoři*. Praha, Karolinum, 2002
- SVOBODA, Bohumil. *Víra je můj pevný hrad. Rozhovory s arcibiskupem Karlem Otčenáškem a jeho přáteli*. Vyšehrad, 2004
- SYMŮNKOVÁ, Hermenegilda. *Rudé právo a opozice*. v: *Manipulátoři*. Praha, Karolinum, s. 87-122, 2002
- TROJAN, S. Jakub. *Rozhovory s pamětí II. Zdeněk Susa ve Středoklukách*, 2010
- TROJAN, S. Jakub. *Rozhovory s pamětí II. Zdeněk Susa ve Středoklukách*, 2011
- VANĚK, Miroslav ed.. *Mocní? A bezmocní? Prostor, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR*, 2006
- ZVĚŘINA, Josef. *Pět cest k radosti*. Zvon. České katolické nakladatelství. Praha, 1995

Elektronické zdroje

BEČKOVÁ, TERESIE: 20. výročí úmrtí teologa Josefa Zvěřiny, 21.8.2010, Český rozhlas – rozhlas.cz [online], c2012 (cit. 19.5.2012) URL: <http://m.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/zprava/773296>

CÍRKEV ČESKOSLOVENSKÁ HUSITSKÁ – cesh.cz [online], c2006 – 2011 OneMinute (cit. 15.5.2012) URL: <http://www.cesh.cz/>

CUHRA, JAROSLAV: Kam nás to vedete?, Křesťané a počátky Charty 77, archiv, Dějiny a současnost – kulturně historická revue – dejiny.nln.cz [online], (cit. 10.5.2012) URL: <http://dejiny.nln.cz/archiv/2007/2/kam-nas-to-vedete->

EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA, UK V PRAZE: Jacques (Jakub) Schwarz Trojan, Sborník 75 let, ETF UK – etf.cuni.cz [online], c2012 (cit. 10.5.2012) URL: <http://www.etf.cuni.cz/sbornik-75-let/trojan.html>

evangnet.cz – Ekumenické a zahraniční vztahy - při kontrole byl článek již smazán, (cit. 13.5.2012) URL: http://www.evangnet.cz/cce_pruvodce:ekumenicke_a_zahranicni_vztahy

evangnet.cz – Knihy a časopisy - při kontrole byl článek již smazán, (cit. 13.5.2012) URL: http://www.evangnet.cz/cce_pruvodce:knihy_a_casopisy

HALÍK, TOMÁŠ: Kázání při rekviem za Josefa Zvěřinu, archiv, Augustiniánské opatství na Starém Brně – opatbrno.cz [online], (cit. 19.5.2012) URL <http://www.opatbrno.cz/archiv/clanek1452.htm>

HAVEL, VÁCLAV: „Moc bezmocných“, říjen 1978, Hrádeček, Památce Jana Patočky, vaclavhavel.cz [online], stránky přestaly být aktualizovány v lednu 2012 (cit. 10.5.2012) URL: http://www.vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=eseje&val=2_eseje.html&typ=HTML

HP: Josef Zvěřina, Slovník českých filosofů – phil.muni.cz [online], c Katedra filosofie FF MU (cit. 15.5.2012) URL: <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/zverin.html>

KOPEČEK, MICHAL: Charta 77 očima Západu, Co přinesl dissent politice a politickému myšlení, archiv, Dějiny a současnost – kulturně historická revue – dejiny.nln.cz [online], (cit. 15.5.2012) URL: <http://dejiny.nln.cz/archiv/2007/2/charta-77-ocima-zapadu>

Le Monde, Frankfurter Allgemeine Zeitung, The Times a New York Times, WIKIPEDIA.ORG: Charta 77, cs.wikipedia.org [online], stránka byla naposledy editována 1. 4. 2012 (cit. 10.5.2012) URL: http://cs.wikipedia.org/wiki/Charta_77

LIDOVÉ NOVINY: Vše o Chartě 77 , 8.1.2007, lidovky.cz [online], domov, Seriál LN, c2012 Mafra, a.s. (cit. 10.5.2012) URL: http://www.lidovky.cz/ln_domov.asp?c=A070108_153710_ln_domov_vvr

LUSTIGOVÁ, MARTINA: Kalendárium, 17.12.2006, Český rozhlas – rozhlas.cz [online], c2012 (cit. 5.5.2012) URL: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/Kalendarium/kalendarium-2006-12-17>

PAULUS, JAN: Katolické noviny v době nesvobody, Katolický týdeník 01/2008, Katolický týdeník - katyd.cz [online], c2012 Vizus.cz (cit. 13.5.2012) URL: <http://www.katyd.cz/index.php?cmd=page&type=11&article=5673>

PIŠKULA, JIŘÍ: Církevní dějiny 6/2010 / Založení Křesťanské mírové konference v kontextu zahraniční politiky KSC, Církevní dějiny 6 (2010), Centrum pro studium demokracie a kultury – cdk.cz [online], c2001 – 2012 (cit. 13.5.2012) URL: <http://www.cdk.cz/cd/clanky/81/zalozeni-krestanske-mirove-konference-v-kontextu-zahranicni-politiky-ksc/>

PTEJTESEKNIHOVNY.CZ: Církevní nakladatelství, dotaz, 9.3.2009, Národní knihovna ČR - ptejteseknihovny.cz [online], c2004– 2012 (cit. 13.5.2012) URL: <http://www.ptejteseknihovny.cz/uloziste/aba001/2007-2009/cirkevni-nakladatelstvi>

PUTNA, C. MARTIN: Místo osobností z protestantského prostředí v české kultuře po roce 1918, Lidé města 10, 2008, 3, Lidé města – lidemesta.cz [online], Vydává fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, c2012 (cit. 13.5.2012) URL: <http://lidemesta.cz/index.php?id=106>

-RED-: Křesťanská mírová konference, 14.3.2000, aktualizováno 20. 9. 2006, cojeco.cz [online], (cit. 13.5.2012) URL: http://www.cojeco.cz/index.php?id_desc=49763&s_lang=2&detail=1&title=K%F8es%9Dansk%E1%20m%EDrov%E1%20konference

RŮŽIČKA, DANIEL: Období normalizace, Čs. televize proti Chartě 77, totalita.cz [online], c1999 – 2012 Tomáš Vlček (cit. 10.5.2012) URL: http://www.totalita.cz/norm/norm_06.php

WIKIPEDIA.ORG: Nová orientace, cs.wikipedia.org [online], stránka byla naposledy editována 18.11.2010 (cit. 15.5.2012) URL: http://cs.wikipedia.org/wiki/Nov%C3%A1_orientace

ZAJÍČEK, MARIAN: Občanská společnost a církve – společně v hnutí Charta 77 , 12.12.2010, Teologické fórum – teoforum.sk [online], c2004 – 2012 (cit. 20.5.2012) URL: http://teoforum.sk/?id=2&view_more=774

ZBRANEK, TOMÁŠ BENEDIKT: Konec sdružení Pacem in terris, 223 – leden 2011, getsemany.cz [online], c2006 Vydavatelství síť (cit. 13.5.2012) URL: <http://www.getsemany.cz/node/2763>

Seznam rozhovorů

Kačerová, Marta, rozhovor nahrávaný na MP3 dne 6.2.2012
Stříbrný, Jan, rozhovor nahrávaný na MP3 dne 15.2.2012
Kučera, Zdeněk – rozhovor nahrávaný na MP3 dne 17.2.2012
Červený, Vladimír – rozhovor nahrávaný na MP3 dne 9.2.2012

Seznam prostudovaných dokumentů

1. Zápis zasedání synodní rady českokobratrské církve evangelické konaného v Praze v zasedací síni Husova domu ve čtvrtek dne 13. ledna 1977 od 9,30 hod
2. Zápis zasedání synodní rady českokobratrské církve evangelické konaného v Praze dne 25. ledna 1977 v zasedací síni Husova domu od 9,30 hod
3. Dodatek br. syn. kutána k zápisu zasedání ze 25. 1. 77 k bodům Úvod, 1. a 2.
4. Zápis klidného zasedání synodní rady českokobratrské církve evangelické konaného ve čtvrtek dne 10. února 1977 v zasedací síni Husova domu od 9,30 hod
5. Zápis řádného zasedání synodní rady českokobratrské církve evangelické konaného ve čtvrtek dne 24. února 1977 od 9,30 hod. v zasedací síni Husova domu, Praha 1, Jungmannova 9
6. Zápis řádného zasedání synodní rady českokobratrské církve evangelické konaného ve čtvrtek dne 10. března 1977 v zasedací síni Husova domu od 9,30 hod
7. Zápis řádného zasedání synodní rady českokobratrské církve evangelické konaného dne 18. března 1977 od 13,00 hod. v zasedací síni Husova domu v Praze
8. Zápis zasedání synodní rady českokobratrské církve evangelické konaného dne 6. dubna 1977 v zasedací síni Husova domu od 9,30 hod.
9. Zápis řádného zasedání synodní rady českokobratrské církve evangelické konaného dne 28. dubna 1977 od 9,30 hod. v zasedací síni Husova domu
10. Zápis zasedání synodní rady českokobratrské církve evangelické konaného dne 12. května 1977 od 9,30 hod. v zasedací síni syn. rady
11. Zápis řádného zasedání synodní rady českokobratrské církve evangelické konaného dne 2. června 1977 v zasedací síni Husova domu od 9,30 hod

12. Zápis schůze synodní rady českobratrské církve evangelické konané dne 16. června 1977 v zasedací síni synodní rady v Husově domě od 9,30 hod.
13. Zápis zasedání synodní rady českobratrské církve evangelické konané dne 30. června 1977 v zasedací síni Husova domu od 13,30 h.
14. Zápis zasedání synodní rady českobratrské církve evangelické konaného dne 14. července 1977 od 9,30 hod. v zasedací síni Husova domu v Praze
15. Zápis zasedání synodní rady českobratrské církve evangelické, konaného dne 4. srpna 1977 od 9,30 hod. v zasedací síni SR v Husově domě v Praze
16. Zápis zasedání synodní rady českobratrské církve evangelické, které bylo ve čtvrtek dne 18. srpna 1977 v 9.30 – 16.15 /s polední přestávkou/ v zasedací síni synodní rady v Husově domě v Praze
17. Zápis schůze synodní rady českobratrské církve evangelické konané dne 1. září 1977 v zasedací síni Husova domu od 9,30 hod.
18. Zápis řádné schůze synodní rady českobratrské církve evangelické konané ve čtvrtek dne 15. září 1977 od 9,30 hod. v zasedací síni Husova doma
19. Zápis řádné schůze synodní rady českobratrské církve evangelické, konané ve čtvrtek 29. září 1977 od 9,30 hodin v zasedací síni synodní rady v Husově domě v Praze 1, Jungmannova 9
20. Zápis ze zasedání synodní rady českobratrské církve evangelické konaného ve čtvrtek dne 6. října 1977 od 9,30 hod. v Husově domě
21. Zápis řádné schůze synodní rady českobratrské církve evangelické, konané ve čtvrtek 20. října 1977 od 9,30 hodin v zasedací síni synodní rady v Husově domě v Praze 1, Jungmannova ul. Č. 9
22. Zápis ze společného zasedání dosavadní a nově zvolené synodní rady českobratrské církve evangelické ve čtvrtek dne 27. října 1977 od 9,30 hod. dopoledne v Praze 1, Jungmannova 9
23. Zápis ze zasedání synodní rady českobratrské církve evangelické v Praze 1, Jungmannova č. 9 ve čtvrtek dne 27. října 1977 od 14,30 hodin
24. Zápis ze zasedání synodní rady českobratrské církve evangelické v Praze 1, Jungmannova č. 9, 3. listopadu 1977
25. Zápis ze zasedání synodní rady českobratrské církve evangelické v Praze 1, Jungmannova 9 ve čtvrtek dne 17. listopadu 1977 v 9,30 hod.

26. Zápis z řádného zasedání synodní rady českobratrské církve evangelické konaného ve čtvrtek dne 1. prosince 1977 od 9,30 hod. v zasedací síni Husova domu v Praze
27. Zápis ze zasedání synodní rady českobratrské církve evangelické v Praze 1, Jungmannova 9 ve čtvrtek dne 8. prosince 1977 v 9,30 hodin
28. Zápis z řádného zasedání synodní rady českobratrské církve evangelické konaného dne 21. prosince 1977 v zasedací síni Husova domu v Praze 1, Jungmannova 9 od 9,30 hod.
29. Dokumenty z trezoru – Stanovisko synodní rady českobratrské církve evangelické, 13. ledna 1977
30. Dokumenty z trezoru – Stanovisko synodní rady – všem kazatelům a sborům českobratrské církve evangelické, 13. ledna 1977, čj. 0061/77
31. Dokumenty z trezoru – poznámky psané rukou – proč podepsal
32. Dokumenty z trezoru – mezi podepsanými je i několik duchovních, kteří t.č. stojí mimo službu v církvi
33. Dokumenty z trezoru – Usnesení synodní zastupitelstva 20. března 1977, všem sborům českobratrské církve evangelické, na vědomí
34. Dokumenty z trezoru – Referát synodního seniora dr. V. Kejře na synodním zastupitelstvu 20. března 1977, všem sborům českobratrské církve evangelické, na vědomí
35. Dokumenty z trezoru – informace o přípravách Charty 9
36. Dokumenty z trezoru – nerespektují cirk. zřízení a Řád o správě církve
37. Dokumenty z trezoru – Seniorátní úřad libereckého seniorátu českobratrské církve evangelické, Synodní radě, v Jablonci nad Nisou, 7. 4. 1977, věc: Charta 77 – podpisy duchovních v činné službě
38. Dokumenty z trezoru – Seniorátní výbor českobratrské církve evangelické seniorátu Ústeckého, Roudnice nad Labem, 7. dubna 1977
39. Dokumenty z trezoru – Synodní rada českobratrské církve evangelické, Dalibor Molnár, k Vašemu podpisu z 5.4. t.r., tj. čj. 517/77
40. Dokumenty z trezoru – Pavel Hlaváč, evangelický vikář v Proseči, Synodní radě českobratrské církve evangelické v Praze, Proseč 16.4.1977
41. Dokumenty z trezoru - Zdeněk Bárta, vikář ČCE v Chotiněvsi, Synodní radě českobratrské církve evangelické v Praze, v Chotiněvsi 14.4.1977
42. Dokumenty z trezoru – Synodní radě českobratrské církve evangelické, Co mě vedlo k podpisu Charty 77, Ing. Tomáš Bísek, v Telecím 18. dubna 1977

43. Dokumenty z trezoru – Bohdan Pivoňka, dopis synodní radě, proč podepsal Chartu 77
44. Dokumenty z trezoru – Vojen Syrovátka, synodní radou vyžadované vysvětlení svých důvodů k podpisu Charty 77, Praha 28.4.1977
45. Dokumenty z trezoru – Federálnímu shromáždění, Praha 28. května 1977, synodní rada českobratrské církve evangelické, čj. 878/77
46. Dokumenty z trezoru – Zpráva sborům českobratrské církve evangelické o posledním vývoji v církvi, o mimořádném zasedání synodního zastupitelstva dne 28. května 1977 a o jeho opatřeních, v Praze 3. června 1977, čj. 892
47. Dokumenty z trezoru – K situaci v českobratrské církvi evangelické, v Praze 24. května 1977
48. Dokumenty z trezoru – Federálnímu shromáždění, opis, Praha 7. května 1977, podepsáno 31 duchovních
49. Dokumenty z trezoru – Zprávy ze zasedání syn. rady 16.6.77, všem odborům českobratrské církve evangelické, v Praze 17. června 1977, čj. 964/77
50. Dokumenty z trezoru – Synodní radě církve českobratrské evangelické, v Praze 12. ledna 1978, dopis – Jakub S. Trojan
51. Dokumenty z trezoru – vyjádření 14ti duchovních
52. Kostnické jiskry – Stanovisko církvi, 26. 1. 1977, s. 3
53. Kostnické jiskry – Další vyjádření církvi v ČSR k ohlasu tzv. Charty 77, 2. 2. 1977, s. 3
54. Český zápas – Odmítáme!, 23. 1. 1977, s. 1 (Dr. Josef Kupka, pražský biskup a předseda ústředního mírového výboru CČSH)
55. Český zápas – Odmítáme, 23. 1. 1977, s. 1 (Redakční kruh ČZ)
56. Český zápas – Stanoviska církvi k pokusům o neklid, 8. 2. 1977, s. 1
57. Český zápas – Stanoviska církvi k pokusům o neklid, 8. 2. 1977, s. 3 (pokrač.)
58. Český zápas – Pro šťastnou budoucnost v míru, 13. 2. 1977
59. Katolické noviny – Prohlášení ordinářů ČSR, KN 4, ročník XXIX, 23. 1. 1977, s. 1
60. Katolické noviny – Jménem věřících, KN 4, ročník XXIX, 23. 1. 1977, s. 1
61. Katolické noviny – Prohlášení pracovníků ČKCH, KN 4, ročník XXIX, 23. 1. 1977, s. 4

62. Katolické noviny – Z minulých dní, KN 4, ročník XXIX, 23. 1. 1977, s. 4
63. Katolické noviny – Představitelé církví proti tzv. chartě 77, KN 5, ročník XXIX, 30. 1. 1977, s. 4
64. Katolické noviny – Kupředu, nikoli nazpět, KN 6, ročník XXIX, 6. 2. 1977, s. 1
65. Katolické noviny – Prohlášení CM bohoslovecké fakulty v Litoměřicích, KN 6, ročník XXIX, 6. 2. 1977, s. 2
66. Katolické noviny – Církev v ČSSR podporují rozkvět vlasti, KN 6, ročník XXIX, 6. 2. 1977, s. 4
67. Katolické noviny – Společně se zájmy lidu, KN 7, ročník XXIX, 13. 2. 1977, s. 6
68. Katolické noviny – Z minulých dní (osobnosti společenského života), KN 7, ročník XXIX, 13. 2. 1977, s. 6
69. Katolické noviny – Z minulých dní (předsednictvo ÚV Národní fronty), KN 7, ročník XXIX, 13. 2. 1977, s. 6
70. Katolické noviny – Z minulých dní (všechny politické strany a společenské organizace), KN 7, ročník XXIX, 13. 2. 1977, s. 6
71. Katolické noviny – Prohlášení předsednictva federálního výboru sdružení katolických duchovních Pacem in Terris ČSSR, v němž zaujalo na svém zasedání dne 10. února t.r. v Praze odmítavé stanovisko k tzv. chartě 77, KN 8, ročník XXIX, 20. 2. 1977, s. 1

Rudé právo – od 3. 1. 1977 (č. 1) do 28. 2. 1977 (č. 49), ročník 57 (Právo lidu ročník 80):

Články věnované pouze Chartě 77

1. Čí je to zájem – 7.1.77 – str. 2 – DČ
2. Ztroskotanci a samozvanci – 12.1.77 – str. 2 – DČ
3. Republiku si rozvracet nedáme! – 13.1.77 – str. 1 – DČ/R - DL (*Reakce na Ztroskotanci a samozvanci - Marné snahy ztroskotanců a samozvanců, Jednotný hlas československých pracujících*)
4. Socialismus je naše pevnost – 14.1.77 – str. 1 – DČ – DL (*Jednomyslnost odsouzení rozkladné činnosti hrstky samozvanců*)
5. Ztroskotaní politice – 14.1.77 – str. 1 – KČ/2 (v rubrice *Dopisy dne*)
6. Kontrarevoluci růže nepokvetou – 14.1.77 – str. 7 – DČ/R – ZAH (*Tisk socialistických zemí o článku Rudého práva Ztroskotanci a samozvanci*)

7. Opovrzení k proradným snahám ztroskotanců – 15.1.77 – str. 1 – DČ/R – DL (*Rozhodný hlas pracujících socialistického Československa*)
8. Usvědčují je jejich přátelé – 15.1.77 – str. 2 – DČ – DL - ZAH Hlasují proti tvůrčí práci – 15.1.77 – str. 5 – KČ/1 delší odstavec (*kultura*)
9. Rozhořčený hlas pracujících – 15.1.77 – str. 7 – DČ/R – ZAH
10. Protestní hlasy sportovců – 15.1.77 – str. 8 – DČ/SPORT
11. Podporujeme politiku strany – 17.1.77 – str. 1 – DČ – DL
12. Pomlouvači lžou a špiní, socialismus se rozvíjí dál – 17.1.77 – str. 2 – DČ – DL (*Rozhořčený hlas našich pracujících*)
13. Tak odpovídají hutníci – 17.1.77 – str. 2 – KČ/3 – DL
14. Marné snahy odpadlíků – 17.1.77 – str. 6 – KČ/3 – ZAH
15. Prohlášení fotbalistů Slavie Praha IPS – 17.1.77 – str. 8 – KČ/1 – SPORT
16. Klid pro mírovou práci si nedáme narušit – 18.1.77 – str. 1 – DČ/R – DL (*Jednotný hlas z celé naší vlasti. Lidé z propadliště dějin nemají mezi námi místo. Odmítáme útoky proti socialismu.*)
17. Antikomunisté podporu nenajdou – 18.1.77 – str. 7 – DČ – ZAH
18. Protesty čs. sportovců – 18.1.77 – str. 8 – DČ – SPORT
19. V socialismu je naše síla a jistota – 19.1.77 – str. 1 – DČ/R – DL (*Odpověď pracujících všem, kdo hanobí naši vlast*)
20. Volají po runcimanech – 19.1.77 – str. 2 – DČ – (*poznámka*)
21. Potřebné publikace – 19.1.77 – str. 5 – KČ/2 – (*malé zamýšlení*)
22. Protesty čs. sportovců – 19.1.77 – str. 8 – DČ – SPORT
23. Výsledky poctivého úsilí nedovolíme mařit – 20.1.77 – str. 1 – DČ/R – DL (*Stálý proud protestů proti rozvratným pokusům. Jednotný hlas našich pracujících: zaprodancům opovržení!*)
24. S nimi dialog nebude – 20.1.77 – str. 2 – KČ/2 – (*poznámka*)
25. Odpověď na provokaci – 20.1.77 – str. 5 – KČ/3 – (*kultura*)
26. Štváči neuspějí – 20.1.77 – str. 7 – KČ/4 – ZAH
27. Protesty čs. sportovců – 20.1.77 – str. 8 – KČ/4 – SPORT
28. Naše demokracie – 21.1.77 – str. 1 – DČ
29. Jsme hrdí na socialistickou vlast – 21.1.77 – str. 1 – DČ – DL
30. Protestuji – 21.1.77 – str. 5 KČ/1 – (*kultura*)
31. Samozvaní obránci „Lidských práv“ – 21.1.77 – str. 7 – KČ/3 – ZAH
32. Protesty čs. sportovců – 21.1.77 – str. 8 – DČ – SPORT

33. Klid pro budovatelské úsilí – 22.1.77 – str. 1 – DČ – DL (*Pracující odmítají podvratnou akci pomlouvačů republiky. Pevně a jednotně za politikou komunistické strany.*)
34. Poctivou prací sílí celá společnost – 22.1.77 – str. 1 – DČ
35. V ČSSR je nedostatek prostoru pro dialog – 22.1.77 – str. 7 – KČ/3 – ZAH
36. Nenávist – 22.1.77 – str. 7 – DČ
37. Protesty čs. sportovců – 22.1.77 – str. 8 – DČ – SPORT
38. Všechny síly pro rozvoj společnosti – 24.1.77 – str. 1 – DČ – DL (*Důrazné odsouzení pokusu o narušení socialistické výstavby. Výraz pevné jednoty strany a lidu.*)
39. Provokace proti ČSSR – 24.1.77 – str. 6 – DČ – ZAH
40. Rozhodné odmítnutí kontrarevolučního pamfletu – 25.1.77 – str. 1 – DČ (*Tisková konference zástupců pražských pracujících se zahraničními novináři. Ostré odsouzení pomlouvačné kampaně západních sdělovacích prostředků.*)
41. Jejich nový mluvčí – 25.1.77 – str. 2 – DČ – ZAH
42. S tím už nepochodí! – 25.1.77 – str. 2 – KČ/3
43. Odpověď – 25.1.77 – str. 5 – KČ/1 delší odst. – (*kultura*)
44. Tři škodovky ve hře – 25.1.77 – str. 8 – DČ - SPORT
45. Budoucnost je naše – 26.1.77 – str. 1 – DČ
46. Vlast milujeme, budujeme a chráníme – 26.1.77 – str. 1 – DČ (*Pracující odpovídají posmlouvačům ráznými činy.*)
47. Akce odpadlíků ztroskotala – 26.1.77 – str. 1 – DČ/R – ZAH (*Ohlasy zahraničního tisku na pondělní tiskovou konferenci s pražskými pracujícími.*)
48. Odvolávám svůj podpis – 26.1.77 – str. 2 – KČ/4 (*Jiří Záruba*)
49. Odpověď hutníků – 26.1.77 – str. 2 – KČ/3
50. Náš zisk – 26.1.77 – str. 5 – KČ/1 – (*kultura*)
51. Věříme straně – 26.1.77 – str. 5 – KČ/1 – (*kultura*)
52. Naše jednota je neotřesitelná – 27.1.77 – str. 1 – DČ - DL (*Pracující vyjadřují pobouření nad pomlouvačným pamfletem*)
53. Jejich novinářská „etika“ – 27.1.77 – str. 2 – KČ/3 – ZAH
54. Jednal čs. svaz žen – 27.1.77 – str. 2 – KČ/4
55. ÚV Národní fronty ČSSR – 27.1.77 – str. 2 – DČ
56. Také cesta k popularitě – 27.1.77 – str. 5 – KČ/3 - (*kultura*)
57. Říkáme své ne! – 27.1.77 – str. 5 – KČ/4 – (*kultura*)

58. Spojitost s reakcí na západě – 27.1.77 – str. 7 – DČ – ZAH
59. Jednoznačná odpověď našich sportovců – 27.1.77 – str. 8 – KČ/3 – SPORT
60. Semknutost kolem programu strany – 28.1.77 – str. 1 – DČ - DL
61. Načasovali si to – 28.1.77 – str. 4 – KČ/1
62. Svou každodenní prací... - 28.1.77 - str. 4 – KČ/2 – DL
63. Kdo má moji důvěru – 28.1.77 str. 4 – KČ/1 – DL
64. Otrávený šíp – 28.1.77 - str. 5 – DČ
65. Podle scénáře antikomunistických center – 28.1.77 – str. 7 – DČ - ZAH
66. Pevná stanoviska, různé skutky – 29.1.77 - str. 2 – KČ/3 – DL
67. Dálnopisem – poštou – telefonem – 29.1.77 – str. 2 – KČ/dvě věty
68. Kategorická odpověď – 29.1.77 – str. 7 – DČ – ZAH
69. Podvod antikomunistů – 29.1.77 – str. 7 – DČ – DL – ZAH
70. Socialismus je jim trnem v oku – 29.1.77 – str. 7 – KČ/4 – ZAH
71. Čtenáři nám píšou: Jdeme správnou cestou – 29.1.77 – str. 2 – KČ/2 – DL – (příloha)
72. Čtenáři nám píšou: Mohu posoudit – 29.1.77 – str. 2 – KČ/1 – DL – (příloha)
73. Čtenáři nám píšou: Nevěříme jim – 29.1.77 – str. 2 – KČ/3 – DL – (příloha)
74. Odpověď po havířsku – 31.1.77 – str. 2 – KČ/2
75. Závazky z Helsink platí – 31.1.77 – str. 6 – DČ – ZAH
76. Sraz amerických jestřábů – 31.1.77 – str. 6 – KČ/4 – ZAH (*Protesty veřejnosti USA proti záměrům militaristů.*)
77. Nepochodí! – 1.2.77 – str. 2 – DČ
78. Postup podle čs. zákonů – 1.2.77 – str. 2 – DČ
79. Ve jménu socialismu – 2.2.77 – str. 1 – DČ
80. Trestní oznámení za pomluy – 3.2.77 – str. 2 – KČ/3
81. Farizejství pomlouvačů – 3.2.77 – str. 7 – DČ
82. Špatně načasováno – 4.2.77 – str. 2 – KČ/4 – ZAH
83. Jsou s lidem – 4.2.77 – str. 5 – KČ/2
84. Co jim nemůže vyjít – 5.2.77 – str. 1 – DČ
85. Demokratizace kultury – 5.2.77 – str. 5 – (*kultura*) – KČ/1
86. Plné vydirání ze Západu – 5.2.77 – str. 7 – DČ – ZAH
87. Ve jménu šťastného života – 8.2.77 – str. 1 – DČ
88. Pevná hráz pomlouvačům – 9.2.77 – str. 7 – DČ – ZAH (*vystoupení A. Kapka na shromáždění pracujících moskevského závodu 50 let SSSR*)

89. Důsledně plníme závěrečný akt – 10.2.77 – str. 1 – DČ
90. Vedení nenávisť a strachem – 10.2.77 – str. 7 – DČ – ZAH
91. Za jeden provaz – 12.2.77 – str.1 – DČ - ZM
92. O jejich rady nestojíme – 12.2.77 – str. 1 – dopis dne – KČ/1
93. Nezbytnost soustavného boje s antikomunismem – 12.2.77 – str. 3 – DČ
94. Pravdu štváči nevyvrátí – 12.2.77 – str. 7 – DČ – ZAH
95. Instrukce pro Waltera Kratzera – 12.2.77 – str. 7 – DČ
96. Co se skrývá za rozruchem o „lidských právech“ – 14.2.77 – str. 6 – DČ – ZAH (*list Pravda odhaluje podstatu i cíle kampaně proti socialistickým zemím*)
97. Síla naší jednoty – 15.2.77 – str. 1 – (*Dopis dne*) – KČ/1 – DL
98. Ke světlým zítřkům – 15.2.77 – str. 5 – (*kultura*) – KČ/1 – DL
99. Pevná základna – 15.2.77 – str. 5 – (*kultura*) – KČ/1
100. Uvolnění je jim trnem v oku – 15.2.77 – str. 7 – DČ – ZAH
101. „Strašné, fantastické, neuvěřitelné...“ – 16.2.77 – str. 6 – DČ – ZAH
102. Právo na práci prubířským kamenem – 16.2.77 – str. 7 – KČ/5 – ZAH
103. „Kritici“ socialistické demokracie – 17.2.77 – str. 3 – DČ
104. Socialismus nezná vykořisťování – 17.2.77 – str. 7 – DČ/R – ZAH
105. Takovou svobodu odmítáme – 18.2.77 – str. 4 – DČ – DL
106. ČSSR, USA a lidská práva – 18.2.77 – str. 7 – DČ – ZAH (*Daily World k americké kritice „porušování lidských práv“ u nás*)
107. Základem jsou politické vztahy – 19.2.77 – str. 1 – DČ
108. Svlékl se do naha – 19.2.77 – str. 2 – DČ – (*poznámka*) – ZAH
109. Socialistická demokracie – 19.2.77 – str. 2 – DČ
110. Filozofie antikomunismu – 19.2.77 – str. 3 – DČ
111. Lidská práva – 22.2.77 – str. 1 – DČ
112. Dáváme i získáváme – 22.2.77 – str. 5 – KČ/1 – (*malé zamyšlení*)
113. Naši pravdu nevyvrátí – 22.2.77 – str. 7 – DČ – ZAH (*Co je za zuřivou kampaň proti socialistickým zemím*)
114. „Kontinuita též věci“ – 24.2.77 – str. 2 – KČ/2
115. Pomoc technickému rozvoji – 25.2.77 – str. 2 – KČ/4
116. Pravda o socialismu se buržoazii nehodí – 25.2.77 – str. 3 – DČ

117. Helsinská konference a taktika antikomunistů – 25.2.77 – str. 6
– KČ/3
118. Posilující hodnoty – 26.2.77 – str. 2 - DČ

Články týkající se Charty 77 a církví

1. Podpora mírové politiky – 7.1.1977 – str. 2 – KČ/3 (pozn. *Není přímo zmínka o Chartě 77 - Ředitel SPVC při ÚPV ČSSR přijal představitele českosl. členských církví KMK. Ujistili se vzájemně o spolupráci a propagaci míru.*)
2. Úkoly křesťanského mírového hnutí – 12.1.77 – str. 2 – KČ/2 (pozn. *Není přímo o Chartě 77, ale je na stejné dvojstraně jako hlavní článek Ztroskotanci a samozvanci. Informuje o třídením zasedání mezinárodního sekretariátu KMK*)
3. Podpora mírové iniciativy – 14.1.77 – str. 2 – KČ/4 (**Charta 77 zmíněna velmi skrytě** – článek o třídením jednání mezinárodního sekretariátu KMK)
4. Opovržení k proradným snahám ztroskotanců – 15.1.77 – str. 1 – DČ/R – DL (*Rozhodný hlas pracujících socialistického Československa*) – **v rámci článku je zmíněno také stanovisko SR ČCE (ČCE není citována, publikováno stanovisko z 13.1.77 – „Zdůrazňuje v něm, že žádný funkcionář této církve pomlouvačný dopis nepodepsal, a připomíná svá kladná stanoviska k budování socialismu v ČSSR. Zveřejněn je citát z prohlášení římskokatolických ordinářů ČSR. Zveřejněny jsou informace o odsouzení hanebného činu hrstky ztroskotanců zaměstnanci České katolické charity.)**
5. Mezinárodní styky – 18.1.77 – str. 2 – KČ/1 – (pozn. *Netýká se Charty 77 – pojednává o předání dopisu generálního sekretáře KMK velvyslanectví USA pro nového prezidenta Cartera.*)
6. Komunistická výchova vysokoškoláků – 18.1.77 – str. 3 – ZM
7. Tradiční setkání – 23.2.77 – str. 2 – KČ/3 (*setkání činitelů Národního výboru hlavního města Prahy s Pacem in terris, Charta 77 je zmíněna, článek je krátký, obecný a s jedním překlepem*)
8. Socialistický stát a náboženství – K zabezpečování ústavou zaručeného práva svobody vyznání 23.2.77 – str. 3 – DČ (*nejdelší článek o církvích uveřejněný v Rudém právu ve sledovaném období, na dvojstraně jsou*

pouze dva články Druhý se týká 59. výročí vzniku ozbrojených sil SSSR, vnukové velkého Října)

Články, kde Charta 77 byla zmíněna (ale článek je na jiné téma), nebo zmínky skryté

1. SLIB A ČIN – 12.1.77 – str. 1 – ZM
2. Už čtvrté desetiletí – 8.1.77 – str. 1 – ZM – 6. odstavec
3. Dálnopisem, poštou, telefonem – 13.1.77 – str. 2 – ZM
4. Návštěva v Tušimicích – 14.1.77 – str. 2 – ZM
5. Pod vedením strany – 15.1.77 – str. 1 – ZM – poslední odstavec
6. Je to naše kultura – 15.1.77 – str. 5 – malá zamyšlení
7. Tvorba o metodách antikomunismu – 18.1.77 – str. 2 – ZM
8. Komunistická výchova vysokoškoláků – 18.1.77 – str. 3 – ZM
9. Představitelé lidu – 19.1.77 – str. 1 – ZM
10. Skončila studená válka? – 21.1.77 – str. 6 – ZM
11. 21.1.77 – str. 6 – celá strana 6 je věnována tomu, jak zahraniční tisk špatně a negativně píše o ČSSR
12. Zapomínají na vlastní přísloví – 21.1.77 – str. 6 – ZM – druhý sloupec, poslední odstavec
13. S čím do Bělehradu – 22.1.77 – str. 1 – ZM – třetí odstavec od konce
14. Přijetí na pražském hradě – 22.1.77 – str. 2 – část na druhé straně
15. O hudbu socialistickou – 22.1.77 – str. 5 – ZM – skrytě
16. Nad týdenní poštou – Náš život jak ho hodnotíme – 24.1.77 – str. 2 – ZM – skrytě
17. Komentujeme – Nestačí jen soutěžit – 26.1.77 – str. 2 – ZM – jeden odstavec
18. Vodní starosti – 26.1.77 – str. 3 – ZM – ZM - poslední odstavec
19. Poznámky – námět pro comics – 27.1.77 – str. 2 – ZM o Pelikánovi – poslední odstavec
20. Byl to dobrý rok – 28.1.77 – str. 1 – ZM
21. Dáváme všechny své síly i srdce – 29.1.77 – str. 2 – DČ – ZM
22. Zač se platí – 2.2.77 – str. 2 – ZM – skrytě
23. Tvořit, ne bořit – 4.2.77 – str. 5 – ZM – poslední odstavec
24. Malé zamyšlení – Nic nás nevyruší – 8.2.77 – str. 5 – ZM
25. Polský list o shromáždění v Praze – 9.2.77 – str. 7 – ZM

26. Hlasy lidí, u nichž antikomunističtí dezinformátoři neuspěli – Realistické pohledy a odpovědi – 9.2.77 – str. 7 – ZM
27. Páté přes deváté – 10.2.77 – str. 2 – ZM
28. Leninský styl práce do stranické praxe – Rozhoduje zásadový přístup – 10.2.77 – str. 3 – ZM
29. Kultura – Každý z nás – 11.2.77 – str. 5 – ZM
30. Doma jsou slepí – 12.2.77 – str. 7 – DČ - ZAH
31. Významný aktiv národních výborů – 14.2.77 – str. 1 – ZM
32. Komentujeme – Silné podněty – 14.2.77 – str. 2 – ZM
33. Čs. – švédské konzultace – První část věnována mezinárodním otázkám – 15.2.77 – str. 7 – ZM
34. Zadáno pro bývalé reprezentanty – Nic nedělat polovičatě – 15.2.77 – str. 8 – ZM – poslední otázka
35. Severomoravský kraj na počest 60. výročí Října – 16.2.77 – str. 1 – ZM – prostřední odstavec
36. Dárek nejmilejší – 16.2.77 – str. 1 – dopis dne – KČ/1
37. Malé zamyšlení – Provolání inspirující – 16.2.77 – str. 5 – ZM
38. Zájem o rozvoj čs-švédských vztahů – 17.2.77 – str. 2 – ZM skrytě poslední odstavec
39. Členské schůze v závěru – 18.2.77 – str. 1 – ZM poslední odstavec
40. O nečistých úmyslech v rouše „čisté filozofie“ – 22.2.77 – str. 2 – ZM
41. Vede je třídní nenávisť – Článek Trybuny Ludu o zdrojích a metodách antikomunismu – 24.2.77 – str. 7 – ZM
42. Z a socialistickou literaturu – 25.2.77 – str. 2 – ZM
43. V duchu odkazu Února: kupředu, zpátky ni krok – projev soudruha Aloise Indry – 25.2.77 – str. 3 – ZM
44. Zítra lépe než dnes – 26.2.77 – str. 1 – ZM

Články o Provolání československých výborů uměleckých svazů – není zahrnuto v celkovém počtu

1. Za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu a míru – 29.1.77 - str. 1 – DČ
(*Slavnostní shromáždění v Národním divadle – Všechny síly vzniku nových, socialistických kulturních děl – Rozvinout aktivitu před sjezdy tvůrčích svazů – Provolání podepsaly stovky tvůrčích pracovníků*)
2. Provolání československých výborů uměleckých svazů – 29.1.77 – str. 1 – DČ

3. Za nové tvůrčí činy ve jménu socialismu a míru – 29.1.77 – str. 2 – DČ
4. Rozhodné slovo – 31.1.77 – str. 1
5. Promluvili lidu ze srdce – 31.1.77 – str. 1
6. Další a další – 31.1.77 – str. 1
7. Jasný postoj tvůrčích pracovníků – 31.1.77 – str. 6
8. V zájmu šťastného života – 31.1.77 – str. 6
9. Po boku lidu – 1.2.77 – str. 1
10. Další umělci připojují své podpisy - 1.2.77 – str. 2
11. Umělci bok po boku s naším lidem – 2.2.77 – str. 1
12. Proud podpisů dalších umělců – 2.2.77 – str. 2 – ZM
13. Došel jim dech – 2.2.77 – str. 2
14. Společným krokem – 3.2.77 – str. 1
15. Hlas milionů – 3.2.77 – str.2
16. Umělci pro socialismus a mír – 3.2.77 – str. 2
17. Malé zamyšlení – Plníme nejlepší odkaz – 3.2.77 – str. 5 – ZM
18. Na straně pokroku - 4.2.77 – str.1
19. Vyjadřují podporu politice strany - 4.2.77 – str.2
20. Mohutné a radostné unisono - 4.2.77 – str.5
21. Souhlasný dopis – 4.2.77 – str. 5 – ZM
22. Pro tuto zemi, pro radost člověk - 5.2.77 – str.1
23. Seznam podpisů - K svolání čl. výborů uměleckých svazů – Jednota naší kulturní fronty - 5.2.77 – str.2
24. Chceme tvořit proti socialismu a mír – 5.2.77 – str. 5
25. Nad podpisy – 5.2.77 – str. 5
26. Tvořit v duchu socialistického realismu – Seznam podpisů - 7.2.77 - str. 2
27. Vyjadřují důvěru – 7.2.77 – str. 5 – ZM
28. S pracujícími naší země – 8.2.77 – str. 2
29. Dokument historického významu – 9.2.77 – str. 2
30. Služba lidu – 9.2.77 – str. 5 – ZM
31. Malé zamyšlení – rozhodnou činy – 9.2.77 – str. 6 – ZM
32. Vědí, kde je jejich místo – 10.2.77 – str. 2
33. Páté přes deváté – 10.2.77 – str. 2 – ZM
34. Na aktuální téma – Inteligence – 11.2.77 – str. 3 – ZM
35. Kultura – Každý z nás – 11.2.77 – str. 5 – ZM
36. Nebývale široká odezva – 11.2.77 – str. 2
37. Spontánní odezva – 12.2.77 – str. 2

- 38. Demokratizace naší kultury – 12.2.77 – str. 5 – ZM
- 39. Na dopisy čtenářů – 12.2.77 – str. 5 – ZM
- 40. Odpovědnost dramaturga – 14.2.77 – str. 5 – kultura – KČ/2
- 41. Malé zamyšlení – Provolání inspirující – 16.2.77 – str. 5 – ZM
- 42. Mohutný nástup kultury – 17.2.77 – str. 1
- 43. Za socialistickou literaturu – 25.2.77 – str. 2 - ZM

Zkratky (vysvětlivky) k přehledu Rudého práva:

DČ – dlouhý článek

DČ/R – dlouhý článek, reakce na již zveřejněný článek v předchozích vydáních RP

DL – dopisy lidí – reakce lidu na situaci zveřejněné formou úryvků z došlých dopisů, dálnopisů, telegramů atd., lidé jsou u citátů jmenováni vč. názvu firmy, ve které pracují, uvedena bývá jejich pracovní pozice, věk, názvy pracovních kolektivů

ZAH – reakce na Chartu 77 nebo na článek o Chartě 77 v RP – zveřejněné v zahraničním tisku, RP o nich informuje

KČ/2 – krátký článek, délka 2 odstavce (KČ/3 – krátký článek, délka 3 odstavce....)

ZM – zmínka o Chartě 77 v rámci článku na jiné téma

SPORT – reakce sportovců a sportovních kolektivů, na sportovní straně RP

Výskyt zkratk v bakalářské práci:

CČS	Církev československá
CČSH	Církev československá husitská
ČCE	Českobratrská církev evangelická
ČSR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
FMV	Federální ministerstvo vnitra
FS ČSSR	Federální shromáždění ČSSR
KEBF	Komenského evangelická bohoslovecká fakulta
KMK	Křesťanská mírová konference
KTF UK	Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy
NO	Nová orientace
OCT	Okresní církevní tajemník
OSN	Organizace spojených národů

SKD PiT	Sdružení katolických duchovních Pacem in terris
SPVC	Sekretariát pro věci církevní
SR	Synodní rada Českobratrské církve evangelické
SRC	Světová rada církví
SVC MK	Sekretariát pro věci církevní ministerstva kultury
YMKA	Young Men Christian Association, Křesťanské sdružení mladých lidí
VONS	Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných

